

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Dějepis (historie)

Studijní program: 2. stupeň

Kombinace: dějepis-zeměpis

**NOVODOBÁ KOMUNÁLNÍ HERALDIKA
LIBERECKÉHO KRAJE**

**NEW COMMUNAL HERALDRY OF
LIBEREC REGION**

**DIE NEUE KOMMUNALHERALDIK VON
REGION LIBEREC**

Diplomová práce: 07 – FP – KAD – 161

Autor:

Klára Chaloupecká

Podpis:

.....

Adresa:

Na Břehu 323

463 11, Liberec 30

Vedoucí práce: PhDr. Klára Woitschová – Kučerová

Počet

stran	slov	obrázků	grafů	pramenů	příloh
68	16594	65	3	39	0

V Liberci dne: 21. 12. 2007

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne: 21. 12. 2007

Klára Chaloupecká

Poděkování:

Děkuji všem, bez nichž bych tuto práci nedokončila. Velké poděkování náleží mé mamince za trpělivost, s níž mi byla oporou po dobu mého studia, a mému tatínkovi, dnes již zesnulému, za to, že ve mně vždy pěstoval zájem o rodný kraj. Vedoucí své diplomové práce PhDr. Kláře Woitschové – Kučerové děkuji za užitečné rady a inspiraci. Zvláštní dík patří pracovnícím Archivu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky za jejich ochotu při získávání materiálů k diplomové práci. Jsem vděčná svým kamarádkám Bc. Janě Kutifelové za zapůjčení potřebné techniky a Mgr. Kateřině Vokaté za pomoc s úpravami diplomové práce.

Novodobá komunální heraldika Libereckého kraje

CHALOUPECKÁ Klára

DP–2008

Vedoucí DP: PhDr. Klára Woitschová –
Kučerová

Resumé

Diplomová práce se zabývá vývojem české komunální heraldiky v Libereckém kraji po roce 1990. Nový zákon č. 367/1990 Sb., který povolil obcím užívat znak a prapor, představoval velký přelom v oblasti komunální heraldiky. Diplomová práce popisuje historii městské a obecní heraldiky, hodnotí odbornou literaturu a zabývá se procesem schvalování obecních symbolů. Náplň znaku a vlajky odráží dějiny i současnost obce a osobnost tvůrce. Blíže je popsána komunální heraldika obcí okresů Liberec a Jablonec nad Nisou.

Die neue Kommunalheraldik von Region Liberec

Zusammenfassung

Die Diplomarbeit beschäftigt sich mit der Entwicklung der tschechischen Kommunalheraldik in Region Liberec nach dem Jahr 1990. Das neue Gesetz Nr. 367/1990 Sb., das ein Wappen und eine Fahne den Gemeinden zu verwenden genehmigte, stellt die große Wende im Bereich der Kommunalheraldik dar. Die Diplomarbeit beschreibt die Geschichte der Stadt- und Gemeindeheraldik, sie bewertet die Fachliteratur und sie befasst sich mit dem Prozess der Bewilligung der Gemeindesymbole. Der Gehalt des Wappens und der Fahne reflektiert die Geschichte und die Gegenwart der Gemeinde und die Persönlichkeit des Schöpfers. Näher wird die Kommunalheraldik der Landkreise Liberec und Jablonec nad Nisou beschrieben.

New Communal Heraldry of Liberec Region

Summary

This diploma thesis deals with the development of the Czech communal heraldry in Liberec Region after the year 1990. The new law No. 367/1990 Sb., that allowed use of flag and emblem for municipalities, meant great change in municipal heraldry. Diploma thesis describes history and use of municipal heraldry, assesses specialized publications and illustrates process of acknowledgement of municipal symbols. The content of a symbol reflects both past and present of a village and personality of

a creator of the symbol. Communal heraldry of Liberec and Jablonec nad Nisou districts is analysed more closely.

Klíčová slova:

komunální heraldika, Liberecký kraj, znak, prapor, vlajka, obec

Obsah:

1. Úvod	10
1. 1. Městská heraldika a její vývoj	10
1. 2. Z historie vexilologie	14
1. 3. Historie bádání v oblasti komunální heraldiky	15
1. 4. Historie bádání v oblasti vexilologie	20
1. 5. Komunální heraldika na Slovensku	21
2. Nová situace v obecní heraldice po roce 1990	22
2. 1. Podvýbor pro heraldiku a vexilologii	22
2. 2. Charakteristika pramenů použitých v diplomové práci	24
2. 2. 1. Zápisy z jednání Podvýboru pro heraldiku a vexilologii	24
2. 2. 2. Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům	25
3. Komunální heraldika okresů Liberec a Jablonec n. N.	26
3. 1. Komunální heraldika okresu Liberec	26
3. 1. 1 Nové obecní symboly obcí okresu Liberec (1990 – 2006)	27
BÍLÝ POTOK	27
ČERNOUSY	28
DĚTŘICHOV	29
DOLNÍ ŘASNICE	30
HEJNICE	30
HEŘMANICE	32
HORNÍ ŘASNICE	33
CHOTYNĚ	33
CHRASTAVA	34
JANŮV DŮL	35
KRYŠTOFOVO ÚDOLÍ	36
LÁZNĚ LIBVERDA	37
NOVÁ VES	37
NOVÉ MĚSTO POD SMRKEM	38
OLDŘICHOV V HÁJÍCH	39
OSEČNÁ	40
PACEŘICE	40
PERTOLTICE	41
PROSEČ POD JEŠTĚDEM	42
PŘÍŠOVICE	43
SVIJANSKÝ ÚJEZD	44
SVIJANY	45
SYCHROV	45
MĚSTSKÝ OBVOD LIBEREC – VRATISLAVICE NAD NISOU	46
3. 1. 2 Symbolika obecních znaků obcí okresu Liberec (1990 – 2006)	48
3. 1. 3 Autoři obecních znaků a vlajek obcí okresu Liberec	49
3. 1. 4 Časový průběh udělování nových obecních symbolů okresu Liberec	50
3. 2. Komunální heraldika okresu Jablonec nad Nisou	51
3. 2. 1 Nové obecní symboly obcí okresu Jablonec n. N. (1990 – 2006)	52
ALBRECHTICE V JIZERSKÝCH HORÁCH	52
DESNÁ	53
FRÝDŠTEJN	53
JANOV NAD NISOU	54
JENÍŠOVICE	55
KOBEROVY	56

PĚNČÍN	57
PLAVY	58
RÁDLO	59
ZÁSADA	60
3. 2. 2 Symbolika obecních znaků obcí okresu Jablonec nad Nisou	62
3. 2. 3 Autoři obecních znaků a vlajek obcí okresu Jablonec n. N.....	63
3. 2. 4 Časový průběh udělování nových obecních symbolů okresu Jablonec n. N....	63
4. Závěr	65
5. Seznam pramenů a literatury	67

1. Úvod

Když se podíváte na nějaký znak, napadají Vás nejrůznější otázky. Kdy znak vznikl? Kdo jej vytvořil? Proč vypadá tak, jak vypadá? Na podobné dotazy se pokouší odpovědět heraldika, nauka o znacích.

Heraldika je věda i umění. Tvůrce znaku dodržuje řadu pravidel, zároveň ale musí mít výtvarné cítění. Znak však není pouze produkt bez hlubšího významu. Lidé se s ním identifikují a rovněž se jím vymezují vůči svému okolí.

Po roce 1989 se v oblasti heraldiky mnohé změnilo. Vědci se opět začali více zabývat šlechtickou a církevní heraldikou. Díky přijetí zákona č. 367/1990 Sb. bylo obcím povoleno užívat vlastní znak a prapor, což znamenalo přelom v komunální heraldice. Začalo vznikat velké množství obecních symbolů, s kterými však přišel problém jejich evidence a prezentace.

Tato diplomová práce si klade za cíl představit komunální heraldiku Libereckého kraje v letech 1990 – 2006 na příkladu obcí okresů Liberec a Jablonec nad Nisou, které získaly nové znaky a vlajky ve zvoleném období. Autorka se zaměřila na oblast novodobé obecní heraldiky zejména proto, že se v posledních letech stala fenoménem a zažívá nebývalý rozkvět. Znaky a vlajky odrážejí dějiny i současnost obcí a jejich podobu ovlivňuje osobnost tvůrce, přání obecního zastupitelstva a názor odborníků z Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, kteří symboly schvalují. Jejich udělování je složitý proces. Zkoumáním vlivů, které mají pro definitivní podobu znaku a vlajky význam, se věnuje tato diplomová práce, která se liší způsobem zpracování, velikostí vymezeného území a časovým rozpětím od všech předcházejících děl na toto téma, která jí však byla oporou a inspirací.

1. 1. Městská heraldika a její vývoj

O době vzniku městských znaků se vedou spory. Někteří autoři uvádějí 13. století¹, ovšem někteří výskyt městských znaků u nás posouvají až do období 2. poloviny 14. století.² Erbům měst předcházely pečete. Zprvu si města znaky volila sama, později se toto právo stalo výsadou panovníka. Poprvé byl znak českým králem

¹ Milan BUBEN, *Encyklopedie heraldiky*, Praha 1994, s. 29. Srv. též

² Jarmila KREJČÍKOVÁ – Tomáš KREJČÍK, *Základy heraldiky, genealogie a sfragistiky*, Praha 1987, s. 125.

udělen městu Slavkovu v roce 1416.³ Možnost zasahovat do znaku měl i římský císař, ovšem pouze se souhlasem českého panovníka, a papež jako hlava křesťanstva.

Městská heraldika nikdy nedosáhla pestrosti námětů a bohatství prvků šlechtické heraldiky. Každé polepšení či rozhojnění znaku musel povolit panovník, většinou se tak dělo prostřednictvím listiny s majestátní pečeti. S nárůstem významu měst začalo být nutné vnést do udělování znaků řád. O to se zasloužil král Vladislav II. Jagellonský. Byla-li osada povýšena na město, dostala zároveň svůj znak. U poddanských měst žádal o znak jejich majitel. Do 16. století se městská heraldika rozvíjela, nicméně v 17. a 18. století, kdy rozvoj měst stagnuje, prochází podobným vývojem rovněž heraldické umění.

Až v polovině 19. století, kdy došlo vzhledem k průmyslovému rozmachu k posílení pozice měst, se datuje nový rozvoj heraldiky měst. Měšťané, kteří byli náhle rovni šlechtě bohatstvím, se snažili napodobovat šlechtickou tradici a vyrovnat se urozeným rodinám i v oblasti reprezentace. Z hlediska výtvarného provedení byly nově udělené znaky z této doby většinou ovlivněny novorenesancí. Na konci 19. století obce žádaly o povýšení úřední cestou. Pokud chtěly získat erb, musely předložit k žádosti návrhy znaku s heraldickým popisem.⁴ Často byly jejich náplní stylizované figury zemědělství a průmyslu.⁵ Žádost byla zaslána nejvyšším zemským úřadům, které provedly šetření, zda jsou splněny podmínky k povýšení obce (hodnotila se hospodářská a sociální situace a loajalita k monarchii).⁶ Po souhlasu úřadů byla odeslána do Šlechtického archivu při ministerstvu vnitra, které ji předalo ke schválení císaři. Povýšení obce bylo důkazem panovnické přízně a neplatilo se, pokud však bylo požádáno o diplom, znak či povýšení znaku, muselo si nově povýšené město připlatit.⁷ Návrh znaku se dostal do rukou znakového cenzora, který znak upravil. Nakonec byla vyhotovena listina, která byla se všemi náležitostmi odeslána obci.

Poté však přišel rozpad Rakouska-Uherska v roce 1918 a s ním spojené pozdržení privilegií a udělení znaku. K oživení heraldiky došlo v roce 1920, kdy vyšel zákon č. 252/1920 Sb., v jehož desátém paragrafu se říká, že ministerstvo vnitra je oprávněno pozměňovati znaky veřejné kromě znaku státního.⁸ Přesto nebylo úplně

³ Tamtéž, s. 218.

⁴ Vladimír RUDA a kol., *Znaky severočeských měst*, Most 1970, s. 30.

⁵ Tamtéž, s. 122.

⁶ Stanislav MIKULE, *Komunální heraldika v českých zemích 1848 – 1918*, Genealogické a heraldické informace IX, 2004, s. 45.

⁷ Tamtéž

⁸ Vladimír RUDA a kol., *Znaky severočeských měst*, Most 1970, s. 32.

jasné, jak má ministerstvo vyřizovat žádosti. Města se za první republiky spíše zbavovala symbolů staré monarchie a nejrůznějších polepšení, která získala za věrnost monarchii.⁹ Nově vzniklá republika přinesla nové společenské ovzduší a změnu elit, což se odrazilo i na omezení šlechtické heraldiky.

Zákon č. 269/1936 Sb. publikoval předpisy o užívání vlajek, znaků a jiných symbolů. Ministerstvo vnitra mělo bdít nad heraldickou správností znaku. V roce 1938 si řada pohraničních měst chtěla doplnit svůj znak o hákový kříž, například Kamenický Šenov.¹⁰ Za německé okupace převzalo heraldickou agendu protektorátní ministerstvo vnitra, ale konečné slovo měl úřad říšského protektora.

Po roce 1945 zprvu obce užívaly svých starých znaků, ale rok 1948 přinesl změny. Národní výbory byly pouze místními orgány státní moci, proto bylo od užívání erbů na razítkách a podobně upuštěno ve prospěch státního znaku. Po vydání nové socialistické ústavy v roce 1960 se zdálo, že městským znakům definitivně odzvonilo. V roce 1967 vzorový statut pro městské národní výbory č. 109, který umožňoval národním výborům užívat městského erbu, pokud není stanoveno užití znaku státního.¹¹ Znovu začaly vznikat nové znaky, vše pod kontrolou Archivní správy Ministerstva vnitra a její komise pro otázky znaků měst.¹² Jejími členy byli odborníci z řad archivářů a historiků, např. dr. Jiří Čarek, dr. Milada Šoltýsová, dr. Ivan Štarha, dr. Jan Pelant, prof. dr. Zdeněk Fiala, Vladimír Ruda a další.¹³

Po roce 1989 získala komunální heraldika díky změněnému společenskému klimatu i novým normám opět jinou tvář.

Zákon České národní rady č. 367/1990 Sb. o obcích, který byl přijat 4. září 1990, stanovil ve svém pátém paragrafu, že *není-li zvláštním zákonem stanoveno jinak, mohou obce, jejich orgány a organizace užívat znak a prapor obce*¹⁴. Přijetí tohoto zákona způsobilo na jedné straně, že všechny obce si byly rovny svým právem na znak a prapor, ačkoli neměly status města, na druhé straně zase nastala velká poptávka po heraldických symbolech.

Rok 2000 přinesl další legislativní úpravu, která je platná stále, a to zákon 128/2000 Sb..

⁹ Milan BUBEN, *Encyklopedie heraldiky*, Praha 1994, s. 220.

¹⁰ Vladimír RUDA a kol., *Znaky severočeských měst*, Most 1970, s. 34.

¹¹ Tamtéž, s. 36.

¹² Hana CHOCHOLOUŠKOVÁ, *Nové městské a obecní znaky okresu Liberec*, Fontes Nissae II/2001, s. 167.

¹³ Jiří ČAREK, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985, s. 7.

¹⁴ http://www.mvcr.cz/casopisy/s/1999/99_04/4poradna.htm [1. 12. 2006].

V paragrafu 34 odstavec a) tohoto zákona¹⁵ jsou formulovány základní předpisy, které se k udělování nových obecních symbolů váží:

- 1) Obce mohou mít znak a vlajku obce.
- 2) Předseda Poslanecké sněmovny může obci, která nemá znak nebo vlajku obce, na její žádost znak a vlajku udělit. Předseda Poslanecké sněmovny může na žádost obce změnit znak nebo vlajku obce.
- 3) Obce a jimi řízené nebo založené organizační složky a právnické osoby mohou užívat znak a vlajku obce. Jiné subjekty mohou užívat znak obce jen s jejím souhlasem. K užívání vlajky obce není nutný její souhlas.
- 4) Má-li městský obvod nebo městská část svůj znak a vlajku, platí pro jejich užívání odstavec 3.

Při tvorbě a popisu znaku je stále nutné dodržovat základní heraldická pravidla platná již od středověku.

Znak měst tvoří většinou jen štít. Málokdy bývá polcený, dělený či čtvrcený. Tvar štítu se měnil podle slohu doby. Můžeme pozorovat i nejrůznější ozdoby štítu v podobě rostlinných úponků či různých kovových lemů, které vyhovovaly dobovému vkusu. Užívání přilby s pokrývadly a klenotem je u městských znaků minimální. Někde se objevuje u důležitých měst (Praha), někdy města převzala erb vrchnosti a objevují se i u znaků vzniklých v etapě historismu.¹⁶

Mnohem častěji jsou užívány koruny. Objevují se nejrůznější typy korun, ale nejčastěji se jedná o korunu hradební. Poprvé byla v Čechách doložena v 16. století, ale její šíření nastalo až na konci 19. století. Bývá většinou stříbrná a je určena pouze městům, nikoli městysům. Důležitá města měla i štítonoše. Zcela výjimečně se objevují hesla. Tyto doplňkové součásti jsou někdy heraldiky z praktických důvodů vypouštěny.¹⁷ Dnešní obecní znaky tvoří pouze štít, bez přidaných ozdob.

¹⁵ Zdeněk KOUDELKA – Radek ONDRUŠ – Petr PRŮCHA, *Zákon o obcích (obecní zřízení). Komentář*, Praha 2005³, s. 95 – 96.

¹⁶ Milan BUBEN, *Encyklopedie heraldiky*, Praha 1994, s. 215.

¹⁷ Například v obrazové příloze díla Vladimír RUDA a kol., *Znaky severočeských měst*, Most 1970.

Symbolika obecních znaků¹⁸

Zjednodušeně lze říci, že náplň znaků lze schématicky rozdělit do několika skupin.

1. Stavby: Nejčastěji se objevují městské hradby, věže, brány. Tato symbolika je typická především pro města, u obcí není častá.
2. Pán města: Užívá se erb držitele města nebo obce, tedy feudálního vlastníka. U obcí se tato reminiscence na minulost objevuje velmi často.
3. Světci a patroni: Objevuje se povětšinou atribut patrona místního kostela, kaple či atribut sochy světce.
4. Znaký mluvící: Vychází se z českého, německého či latinského pojmenování obce.
5. Hlavní zaměstnání obyvatel: Jedná se o symboly průmyslu, zemědělství, obchodu. U obcí je velmi často volena, nicméně nemusí být trvalého rázu.
6. Reminiscence na založení obce či významnou událost z jejích dějin: I ona se občas objevuje, ale není příliš častá.
7. Přírodní podmínky: Zobrazovány jsou řeky, hory, památné stromy, přírodní památky.

1. 2. Z historie vexilologie¹⁹

V historii vexilologie můžeme sledovat dvě etapy vývoje vlajek a praporů. První se nazývá předheraldická a vymezujeme ji od prvních dokladů o prevexilologických symbolech po třetí křížovou výpravu (1189 – 1191). Tehdy se křižáci dohodli na účasti v bitvách pod prapory s křížem. Prapory označovaly v bitvách nejvyššího velitele a jejich ztráta byla znamením porážky v bitvě. Od poloviny 14. století jsou vlajky a prapory více svázány s heraldikou. Velký zlom v dějinách vexilologie nastává kvůli francouzské buržoazní revoluci (začíná roku 1789), kdy se setkáváme s revolučními vlajkami s politickou funkcí. Po revoluci se začaly rozvíjet národní vlajky, které už měly pevně dané rozměry.

Vexilologové rozlišují korouhev a prapor. Zejména zpočátku se lišily. Prapory byly vyšší a kratší, korouhve delší než vyšší a mívaly při horním okraji dlouhý úzký zašpičatělý pruh zvaný plamen. V 15. a 16. století se prapory a korouhve sblížily

¹⁸ http://www.mvcr.cz/casopisy/s/1999/99_04/4poradna.htm [1. 12. 2006].

¹⁹ Podle <http://web.uhk.cz/cvp/skripta/vexilolo.htm> [16. 11. 2007].

tvarem, měly čtvercovou podobu, na okrajích často s třásněmi.²⁰ Původně prapor opakoval obraz štítu. Dnes mají prapory již většinou tvar obdélníku.

Prapory, korouhve a vlajky mohou být také výzdobou štítu. Najdeme je v rukou štítonošů, nebo jako součást klenotu.²¹

Pokud jsou na praporech heraldické figury, téměř vždy hledí směrem k žerdi. Je-li prapor čtvercový, popisuje se jako štít. Jednotlivé části listu praporu jsou horní, střední, dolní, respektive žerďová, střední a vlající.²² Okraje jsou žerďový, horní, vlající, dolní. Rohy pak horní a dolní u žerdi, horní a dolní cíp u vlající části. V popisech praporů není zlatá a stříbrná, ale žlutá a bílá.

Ve vexilologické terminologii se liší prapor a vlajka. Prapor je vždy pevně připojen k žerdi, vlajka je pohyblivá a snímatelná. Dnes se při schvalování obecních symbolů užívá pojmu vlajka, ale v devadesátých letech se i v odborných kruzích setkáváme s termínem prapor. Dnes existují vlajky a prapory institucí, obcí, organizací, států a další.

1. 3. Historie bádání v oblasti komunální heraldiky²³

Dějiny bádání o městské heraldice představuje celá řada odborných prací z daného oboru. První pocházejí z 18. století. Asi nejvýznamnější z nich je dílo piaristy Jaroslava Schallera *Topographie des Königsreichs Böhmen*.²⁴ Vzniklo za podpory státních a církevních úřadů. Je děleno podle krajů a má šestnáct svazků. Ve třicátých a čtyřicátých letech 19. století vyšla práce J. G. Sommera *Das Königsreich Böhmen statistisch – topographisch dargestellt*.²⁵ Dílo má též šestnáct svazků. Je děleno podle krajů a dominií a podává hospodářský, populační a administrativní vývoj Čech. Protože autor příliš neznal český jazyk a dějiny, není jeho práce prosta omylů. V roce 1864 se objevuje Čechám věnovaný svazek práce Vincence Roberta Widimského *Städtewappen des oesterreichischen Kaiserstaates*,²⁶ podobný vyšel ten samý rok pro Slezsko, svazek pro Moravu zůstal pouze v rukopisu. Z tohoto díla vychází většina pozdějších prací,

²⁰ Milan BUBEN, *Encyklopedie heraldiky*. Praha 1994, s. 292.

²¹ Tamtéž, s. 293.

²² Tamtéž, s. 292.

²³ Podle Jiří ČAREK, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985.

²⁴ Jaroslav SCHALLER, *Topographie des Königsreichs Böhmen I - XVI*, Prag 1782 – 1792.

²⁵ Johann Gottfried SOMMER, *Das Königsreich Böhmen statistisch – topographisch dargestellt I - XVI*, Prag 1833 – 1849.

²⁶ Vincenz Robert WIDIMSKÝ, *Städtewappen des oesterreichischen Kaiserstaates I, Königreich Böhmen*, Wien 1864.

kteří si za objekt svého bádání volí městskou a obecní heraldiku, ačkoli Widimského knihy obsahují celou řadu nepřesností. Autor kupříkladu domýšlel barvy u znaků, kde si barevností nebyl jistý, neuvedl přesné údaje o původu znaků a jeho datace jsou značně zavádějící.²⁷

Na přelomu 19. a 20. století vznikla dvě díla, jejímž cílem nebylo nic menšího než obsáhnout znaky měst celé habsburské monarchie. Jednou byla publikace Karla Linda *Städtewappen von Oesterreich – Ungarn, nebst den Landeswappen und Landesfarbe*²⁸ a druhou dílo Huga G. Ströhl *Städtewappen von Oesterreich – Ungarn*.²⁹ Jednalo se však o příliš odvážný plán, a proto je v nich pouze výběr znaků větších českých, moravských a slezských měst. I v těchto knihách je řada omylů například v barvách a v kresbách. Některé práce z oblasti komunální heraldiky jsou velmi nesourodé a dostatečně nerozlišují mezi pečeti a znaky.

V roce 1928 vyšla práce Václava Vojtíška *O pečetích a erbech měst pražských a jiných českých*.³⁰ Zde je konečně rozlišováno striktně mezi významem pečeti a významem znaku a konečně je i odborně vysvětleno, že pečeť není rovna erbu a naopak. Jejich stáří je totiž odlišné a vznik na sobě nepříliš závislý. Česká heraldika byla touto prací výrazně obohacena, protože se jednalo o práci s mnoha kritickými soudy a novými objevy. V době protektorátu mnoho děl o městské heraldice nevyšlo.

Po druhé světové válce se bylo nutné přednostně věnovat heraldice měst a městeček pohraničí, která utrpěla odsunem německého obyvatelstva. Noví osídlenci se museli seznámit s historií města a samozřejmě i s jeho symboly, aby se s novým sídlem mohli lépe identifikovat. V sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století vznikaly odborné práce zabývající se městskou heraldikou podle hlediska nového správního členění. Z nich jmenujme díla Ladislava Baletky a Jiřího Loudy *Znaky měst Severomoravského kraje*³¹ a Aloise Příbyla a Karla Lišky *Znaky a pečeti středočeských měst*.³² Mládeži pak věnoval své tituly z oboru městské heraldiky Jiří Louda, především dílo *Znaky československých měst*.³³

Odborný zájem o komunální heraldiku rovněž zajišťují časopisy a sborníky heraldických společností. Z těch nejvýznamnějších jmenujme časopis *Heraldika* a

²⁷ Jiří ČÁREK, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985, s. 14.

²⁸ Karel LIND, *Städtewappen von Oesterreich – Ungarn, nebst den Landeswappen und Landesfarbe*, Wien 1885.

²⁹ Hugo G. STRÖHL, *Städtewappen von Oesterreich – Ungarn*, Wien 1904.

³⁰ Václav VOJTÍŠEK, *O pečetích a erbech měst pražských a jiných českých*, Praha 1928.

³¹ Ladislav BALETKA – Jiří LOUDA, *Znaky měst Severomoravského kraje*, Ostrava 1980.

³² Alois PŘIBYL – Karel LIŠKA, *Znaky a pečeti středočeských měst*, Praha 1976.

³³ Jiří LOUDA, *Znaky československých měst*, Praha 1972.

genealogie, který vydává dvakrát ročně Klub pro českou heraldiku a genealogii od roku 1968, dále časopis Genealogické a heraldické listy, jež vydává a vydávala Česká genealogická a heraldická společnost mezi lety 1969 a 1981 a opětovně od roku 1990 třikrát ročně, dále jsou to Heraldická ročenka vycházející od roku 1974 (Heraldická společnost v Praze), dnes pouze jednou za dva roky, Genealogické a heraldické informace vycházející od roku 1981 jednou ročně (Moravská genealogická a heraldická společnost v Brně) a Jihočeský herold vydávaný Milanem Daňkem dvakrát ročně. Zveřejňovány jsou jednak znaky a vlajky jednotlivých obcí³⁴ a jejich geneze, zároveň se ale objevují i články popisující komunální heraldiku větších administrativních celků.³⁵ V týdeníku Veřejná správa (dříve Státní správa a samospráva) jsou již od počátku jeho vydávání publikovány znaky měst a obcí. Jedná se o krátké stati, které obsahují historii obce, popis znaku, vysvětlení symboliky a okolnosti udělení znaku. Nicméně tyto statě jsou krátké a dochází tak k vynechání některých informací.³⁶

Mezi nejvýznamnější díla z oblasti městské heraldiky patří Městské znaky v českých zemích³⁷ někdejšího archiváře Hlavního města Prahy Jiřího Čarka. Tato kniha si od počátku kladla za cíl být souborem městských znaků v českých zemích. Toužilo překonat publikaci V. R. Widimského jak rozsahem, tak kvalitou. Čarek si byl vědom, že pramenů a literatury k městské heraldice je velké množství, ne všechny jsou však odborné a hodnotné. Práce Jiřího Čarka se zabývá erby v českých zemích, protože měly shodný historický vývoj. Slovensko, ačkoli bylo v té době součástí jednoho státu Čechů a Slováků Československé socialistické republiky, bylo až do roku 1918 součástí Uher.

Autor si byl vědom nedokonalosti vlastní práce, nicméně spolu se svými spolupracovníky vytvořil dílo rozsahem veliké a odborně na výši. Pouze ilustrace Stanislava Valáška jsou dnes terčem odborné kritiky, protože jsou odborníky považovány za neheraldicky zpracované.³⁸ Struktura zpracování knihy je jednoduchá. Zprvu obecný úvod, pak abecedně řazený seznam měst a městec. U každé obce je uvedena příslušnost k tehdejšímu okresu, příslušnost obce k panství a kraji v roce 1848,

³⁴ Například Jan ADÁMEK, *Nový znak obce Kestřany, okres Písek*, Jihočeský herold, č. 1/2005, s. 38 (kresby s. 2).

³⁵ Například Jaroslav VYKOUK, *Nové znaky obcí v okrese Kladno*, Heraldika a genealogie 32, 1999, s. 85 – 87.

³⁶ František PÍCHA, *Komunální znaky v časopise Veřejná správa*, Genealogické a heraldické informace XI, 2006, s. 105.

³⁷ Jiří ČAREK, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985.

³⁸ http://www.mvcr.cz/casopisy/s/2002/0020/nazor_1.html [6. 12. 2006].

latinský a německý název obce. Vlastní text se vztahuje k historii obce a popisu znaku. Barevné vyobrazení erbu nalezneme v příloze na konci knihy.

Z Čarkovy práce vychází Josef Augustin v knize Velká encyklopedie měst a obcí ČR.³⁹ Mimořádný vzrůst počtu nových obecních znaků a praporů a zároveň nedostatek souhrnných informací o obecní heraldice vedly za vydání této knihy. Ovšem ani tato práce nenaplnila očekávání odborné veřejnosti. Odborníci vytýkají encyklopedii, že obce dodaly vlastní výtvarné provedení znaku, což poškodilo kvalitu publikace. Obce se na vydání podílely finančně a v případě uveřejnění jiné podoby svých erbů hrozily odepřením peněžitě podpory.⁴⁰ To však není jediná výtká odborníků. V knize jsou obsaženy neheraldicky zpracované znaky Stanislava Valáška (především velmi zjednodušené), autora ilustrací práce Městské znaky v českých zemích.

Kvalitě Čarkova díla se však Augustinova encyklopedie nepřibližuje. Autorovi je rovněž vytýkáno, že k dodaným symbolům nepřistupuje kriticky, někdy uveřejňuje znaky v podobě heraldické a zároveň v podobě dodané obcí, avšak nedůsledně. Stejně tak se odborníkům nelíbilo, že některé znaky byly překreslením zjednodušeny.⁴¹ Encyklopedie není primárně zaměřena na erby obcí. Snaží se společně s blasonem znaku přiblížit čtenáři současnou podobu obce, ke které znak přísluší.⁴² V mnoha případech autor vyjmenovává podniky a firmy z daného místa, což není příliš šťastné, neboť situace v hospodářské oblasti se neustále mění a nejsou to jen názvy podniků, které jsou dnes zcela jiné. V publikaci se dočteme: *Doufáme, že v této podobě kniha bude kniha vítaným příspěvkem k lepšímu poznání krás naší vlasti, její bohaté historie, odkazu minulých pokolení v architektuře proměn v současnosti.*⁴³ Jako by tato věta dokazovala kvalitu díla, dobré úmysly se slabší realizací. Kniha je vskutku kniha (i s tímto překlepem) a její cíle jsou vysoké, nicméně nesplněné a nesplnitelné, alespoň v této podobě.

Odborná veřejnost společně s politickou reprezentací by se měly zamyslet nad tím, zda by nebylo možné ve vzájemné spolupráci vydat dílo, které by mělo vysokou odbornou úroveň a bylo by alespoň částečně financováno ze státní pokladny či z fondů Evropské unie.

³⁹ Josef AUGUSTIN, *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*, Sokolov 2001.

⁴⁰ http://www.mvcr.cz/casopisy/s/2002/0020/nazor_1.html [6. 12. 2006].

⁴¹ Tamtéž

⁴² Josef AUGUSTIN, *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*, Sokolov 2001, s. 5.

⁴³ Tamtéž

Regionální bádání v oblasti komunální heraldiky v oblasti okresů Liberec a Jablonec n. N.

Oblast Liberecka a Jablonecka byla osídlena převážně německy mluvícím obyvatelstvem. Proto i práce zabývající se regionální heraldikou jsou psány německy. O oblasti Liberecka pojednává studie Julia Krause *Die Wappen der Städte und Märkte des Jeschken – Isergaues*⁴⁴ z roku 1915.

Po odsunu bylo nutné se zabývat heraldikou pohraničních měst a městeček, aby se noví obyvatelé lépe sžili a identifikovali s novými domovy. Tohoto úkolu se zhostily populární statě v místních novinách a časopisech. Z nejvýznamnějších uvedme článek *O erbech* a stručně o historii měst severočeského pohraničí⁴⁵ od J. Lányho.

Shrnující prací bylo dílo Vladimíra Rudy a kolektivu *Znaky severočeských měst*.⁴⁶ Za její obrazovou přílohu zodpovídal Václav Zajíček, autor několika článků k městské heraldice v pohraničí. Tato kniha se jeví v regionální literatuře jako stěžejní dílo velkého významu. V první části se dozvídáme informace, které se vztahují ke studiu a vývoji znaků severočeských měst, a zároveň i obecný úvod do heraldické problematiky. Ve speciální části je čtenáři představeno 129 severočeských měst. U jednotlivých měst je popis znaku, objasnění jeho symboliky a dějiny samotného města. Nechybí seznam literatury (regionální a základní) a pramenů, stejně jako barevná příloha Václava Zajíčka a mapa Severočeského kraje.

Zveřejňování znaků měst a obcí se po roce 1990 se věnuje řada regionálních periodik. Hana Chocholoušková, ředitelka SOkA Liberec, ve svém článku⁴⁷ představuje znaky obcí okresu Liberec, které dle jejího bádání nejsou uvedeny v žádné publikaci, na které autorka odkazuje. Zde si dovoluji oponovat, znak Raspenavy je popsán a zobrazen v knize Jiřího Čarka.⁴⁸ Kromě Raspenavy uvádí autorka ještě devět⁴⁹ obcí okresu. Struktura článku je jednoduchá a přehledná, zprvu obecný úvod a na něj navazuje seznam obcí, vždy název obce, blason erbu, popis vlajky, krátká historie místa,

⁴⁴ Julius KRAUS, *Die Wappen der Städte und Märkte des Jeschken – Isergaues*, Mitteilungen des Vereines für Heimatskunde des Jeschken – Isergaues. Reichenberg 1915, s. 3.

⁴⁵ J. LÁNY, *O erbech a stručně o historii měst severočeského pohraničí*, Stráž severu, vlastivědná příloha č. 4, 4. 4. 1948, s. 27.

⁴⁶ Vladimír RUDA a kol., *Znaky severočeských měst*, Most 1970.

⁴⁷ Hana CHOCHOLOUŠKOVÁ, *Nové městské a obecní znaky okresu Liberec*, Fontes Nissae II/2001, s. 167 – 181.

⁴⁸ Jiří ČAREK, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985, s. 331.

⁴⁹ Jedná se o obce Bílý Kostel nad Nisou, Bulovka, Jindřichovice pod Smrkem, Křižany, Pěnčín, Stráž nad Nisou, Višňová, Všelibice, Mníšek.

zdůvodnění symboliky znaku společně s datem udělení a autorem návrhu. Na konci článku jsou pak znaky vyobrazeny barevně.

Článek Jana Kašpara,⁵⁰ ředitele SOkA Jablonec nad Nisou, rozvíjí podrobněji literaturu a hodnotí ji v rozsáhlém poznámkovém aparátu, stejně jako některá historická specifika oblasti. Kašpar představuje šest⁵¹ obcí (některé nově získaly jen prapor, některé erb). Struktura článku vychází z o rok starší práce Hany Chocholouškové.

Například v novinách Liberecký den existovala ještě v roce 2006 v sobotní příloze rubrika Heraldika a zde byly zveřejňovány nové obecní symboly regionálních obcí a měst. Samy obce okresu vydávají svoje časopisy, které v rámci informování vlastních občanů přinášejí zprávy o nově udělených symbolech. Z nich namátkou jmenujme Mníšecký zpravodaj, Oldřichovické listy, Josefodol, Bílopotocké listy, Vratislavický zpravodaj, Koberovský zpravodaj a jiné. Na svých stránkách povětšinou užívají svého znaku či vlajky (výjimkou je například Zásadský zpravodaj). Za vydávání je povětšinou zodpovědné obecní zastupitelstvo, které prostřednictvím dopisu o nové symboly žádá a je tedy spolehlivým zdrojem informací

1. 4. Historie bádání v oblasti vexilologie⁵²

Vexilologie je mladá vědecká disciplína, která se od heraldiky osamostatnila až po 2. světové válce. V 60. letech vznikly ve světě první vexilologické organizace. V ČSSR byl v roce 1972 ustaven Vexilologický klub, který začal vydávat čtvrtletní klubový zpravodaj Vexilologie. Ten ostatně vychází dodnes. První kroky ke sjednocení vexilologické terminologie podnikl Zbyšek Svoboda, který v roce 1972 vydal dílo Vexilologické názvosloví. Tento muž se rovněž zasadil o založení Vexilologického klubu a je členem Podvýboru pro heraldiku a vexilologii. V roce 1994 vzniklo z iniciativy Ing. Petra Exnera Středisko vexilologických informací v Hradci Králové. Středisko se zabývá hlavně zapojením počítačů do vexilologie. Od roku 1996 zveřejňují Vexilologický lexikon, který informuje o vzniku nových vlajek obcí.

⁵⁰ Jan KAŠPAR, *Nové městské a obecní znaky okresu Jablonec nad Nisou*, Fontes Nissae III/2002, s. 169 – 187.

⁵¹ Jedná se o obce Josefův Důl, Jiřetín pod Bukovou, Pulečný, Tanvald, Velké Hamry, Železný Brod.

⁵² Podle <http://web.uhk.cz/cvp/skripta/vexilolo.htm> [16. 11. 2007].

1. 5. Komunální heraldika na Slovensku

Jiná situace než v České republice je na Slovensku. Do konce roku 2006 musela mít každá obec na Slovensku svůj erb, vlajku a pečeť.⁵³ Tyto symboly jsou uvedeny v Heraldickém registru Slovenské republiky. K 1. prosinci 2006 mělo své symboly 2677 slovenských obcí, chyběly pouze dvěma stovkám obcí. Dokončení udělení symbolů předpokládají odborné kruhy na Slovensku v průběhu roku 2007.⁵⁴ Podobně jako v Čechách je u nových symbolů převažující mluvící znamení, které evokuje jméno obce. Často pak dochází k doplnění motivem charakteristickým pro danou obec.

Heraldický register Slovenskej republiky

Heraldický register Slovenskej republiky je nejvyšší heraldickou autoritou na Slovensku.⁵⁵ Pokud je erb a vlajka v registru, je zaručena jejich neopakovatelnost a správnost. Zároveň se projekt snaží čtenáři v časovém horizontu od roku 1975 nastínit různé tendence a směry vývoje komunální heraldiky.⁵⁶ Dílo je čistě heraldické a velmi odborné a ve srovnání s Augustinovou encyklopedií je financováno Slovenskou republikou.

Heraldický register SR úzce spolupracuje s odbornými heraldickými sbory Heraldickou komisiou Ministerstva vnitra SR a Heraldickým kolegiom⁵⁷ (členy jsou autoři registru).

Heraldická komisia posuzuje heraldickou správnost erbů a zároveň tím vydává doporučení pro zastupitele měst a obcí. Komise rovněž schvaluje doporučení na zapsání nového znaku do registru. Samotný Heraldický registr určí definitivní podobu vlajky, dbá, aby nedošlo k duplicitě. Členy komise jsou vědci z oboru PVH a historie samé, ale také zástupci ministerstva vnitra a ministerstva kultury a také Združenia miest a obcí Slovenska.

Od roku 1997 spolupracuje Heraldický register také s Heraldickým kolegiom, což je sdružení pro občanskou heraldiku. Jeho zájem se upírá na rodinné erby, které, jsou-li heraldicky správné, jsou zapsány do Registra. V Heraldickém registru se setkáme rovněž se znaky církevních hodnostářů a institucí.

⁵³ <http://www.obnova.sk/clanok2145.html> [16. 11. 2007].

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Peter KARTOUS – Ladislav VRTEL, *Heraldický register Slovenskej republiky 1*, Martin 2000, s. 7.

⁵⁶ Peter KARTOUS – Ladislav VRTEL, *Heraldický register Slovenskej republiky 1*, Martin 2000, s. 8.

⁵⁷ Tamtéž, s. 7.

2. Nová situace v obecní heraldice po roce 1990

Rok 1990 postavil před odborníky a politiky výzvu. Zákon, který povolil obcím mít znak a prapor, způsobil veliký zájem na straně obecních zastupitelstev, která toužila po dalším důkazu své samostatnosti a výlučnosti.

2. 1. Podvýbor pro heraldiku a vexilologii

Žádosti měli projednat odborníci, kteří ale museli být zaštištěni zákonodárci. Pro schvalování nových obecních znaků a praporů byla ustanovena Heraldická komise při Výboru pro vědu, vzdělávání, kulturu, mládež a tělovýchovu Česká národní rada, která se poprvé sešla roku 1991 a od roku 1995 je známa jako Podvýbor pro heraldiku⁵⁸ (název změnil v roce 2000). V každém volebním období je složení poslanců Podvýboru jiné, v čele stojí vždy jeden z poslanců. Znak je od roku 1993 udělován předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v podobě dekretu za účasti vedení sněmovny a členů heraldické komise starostům obcí na slavnostním shromáždění v parlamentu.⁵⁹ Podvýbor pro heraldiku a vexilologii spadá stále pod výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu. Od druhého volebního období má Podvýbor k dispozici tajemnici a sekretářku Výboru pro vědu, což urychlilo práci Podvýboru. Od roku 1998 členové Podvýboru dostávají kopie žádostí obcí, takže mohou předem zhotovit blason znaku a vlajky. To umožňuje posoudit za jedno zasedání i více jak 50 návrhů obcí.⁶⁰

Není nutné, aby obec, která má svůj znak, měla i vlajku a naopak. Z hlediska historického má více obcí znak než vlajku. Souvisí to rovněž s vnímáním občanů, kteří mají v povědomí, že města měla znaky, ale o vlajkách se v obecním povědomí spíše uvažuje jako o symbolech států a organizací.

V současné době je používání vlajek a znaků obcí upraveno zákonem o obcích č. 128/2000 Sb., který umožňuje užívat znak a vlajku i městským částem statutárních měst.⁶¹ Podvýbor pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dostane od obecního zastupitelstva návrh s barevným vyobrazením, odborným popisem

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ <http://www.zbyneknovotny.cz/nf/a.asp?a=2004139&p=p&db=100> [15. 12. 2006].

⁶⁰ Karel MÜLLER, *Současný stav a úkoly naší obecní (komunální) heraldiky II*, in: *Heraldica viva II.*, Pardubice 2002, s. 8.

⁶¹ Tamtéž

a ikonografickým zdůvodněním.⁶² Schválí-li odborníci v Podvýboru návrh, je znak i prapor udělen. Mezi odborníky v Podvýboru pro heraldiku a vexilologii patřili v roce 2002 například PhDr. Karel Müller, ředitel Zemského archivu Opava, prof. Pavel Palát, PhDr. Ivan Štarha z Moravského zemského archivu Brno, PhDr. Jan Pelant ze Státního oblastního archivu Plzeň, vexilolog Zbyšek Svoboda, Mgr. Pavel Fojtík z Vexilologického klubu a další. To je jediná legitimní cesta k konstituování obecních heraldických symbolů. Blason nového erbu je nutno formulovat tak, aby kterýkoliv heraldik byl schopen nakreslit onen znak, aniž by ho předtím viděl. Způsob výtvarného ztvárnění je na uvážení zpracovatele. Pro Podvýbor není kvalita výtvarné předlohy směrodatná, rozhodující je obsah znaku. Velmi problematické je, když výtvarné zpracování provádí nepoučený laik bez znalostí heraldiky. Proto se mnohdy objevují díla, která jsou heraldicky nevhodná. A tak se doporučuje, aby obce spolupracovaly s odborníky. Většina návrhů je před oficiálním podáním žádosti konzultována obecními zastupiteli s některým z odborníků z Podvýboru. Návrh je tak vybrán a upraven, aby odpovídal zásadám tvorby znaků a vlajek a aby zároveň respektoval historickou tradici obce. Činnost Podvýboru je také významná pro stanovování a modernizaci heraldické a vexilologické terminologie.

Při schvalování nových symbolů často dochází k problémům. Většinou se mluví o nedodržování základních heraldických zásad. Jedním z nejzákladnějších pravidel heraldiky je, že barva nesmí přijít na barvu, kov na kov, kožešina na kožešinu. Z tohoto důvodu byl kupříkladu vrácen k přepracování znak obce Plavy. Další nedodržovanou zásadou je, že štít znaku se nesmí objevit na vlajce obce. Toto pravidlo nedodrželo Nové Město pod Smrkem, a tak mu návrh vlajky nebyl schválen. Některé obce chtějí mít znaky a vlajky velice složité. Pokud si však nepřizvou odborníka, který by návrh provedl, vystavují se s velkou pravděpodobností tomu, že symboly budou Podvýborem odmítnuty. Tento problém řešili zastupitelé obce Pěňčín (okres Jablonec nad Nisou), kterým byly jejich návrhy vráceny několikrát, protože veliká složitost a autorova menší heraldická zdatnost vedly Podvýbor k námitkám ohledně tinktur a tvarů. Městys Zásada se rozhodl požádat o nové symboly již v roce 1993. Jeho návrh však zcela kopíroval znak místního šlechtického rodu (včetně přílby, příkryvadla a klenoty). Návrh byl zamítnut a městysu bylo navrženo, aby vyhledal rady odborníka.

⁶² http://www.mvcr.cz/casopisy/s/2002/0020/nazor_1.html [6. 12. 2006].

Ve většině zemí EU má heraldika významnější postavení než v ČR. Existují tam různé registry s oficiálně zapsanými znaky a to tak, aby byly v souladu s heraldickými pravidly.⁶³

2. 2. Charakteristika pramenů použitých v diplomové práci

Všechny prameny použité v diplomové práci pocházejí z Archivu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

2. 2. 1. Zápisy z jednání Podvýboru pro heraldiku a vexilologii

Podvýbor byl od počátku své činnosti rozhodnut jednat jednoduše. Proto jsou i zápisy z jednání Podvýboru velmi stručné.

Aby byla schůze svolána, musí předseda Podvýboru poslat pozvánku. Na počátku schůze je vyplněna prezenční listina, která potvrzuje účast poslanců a odborných členů Podvýboru. Je zajímavé, že na zasedáních povětšinou chybějí řadoví poslanci, přítomen je v mnoha případech pouze předseda Podvýboru. Takže tíha rozhodování leží na odborných členech Podvýboru, což jsou například archiváři, členové Vexilologického klubu (např. Pavel Fojtík), soudní znalci či zaměstnanci Ministerstva vnitra.

Jednání zahajuje předseda krátkým úvodním slovem. Pak se, není-li k projednání něco jiného, věnují členové posuzováním žádostí obcí. V zápisu se dozvídáme, které obce uspěly a získaly symboly a jejich popis, poté jsou uvedeny obce neúspěšné a důvody, které k zamítnutí jejich žádosti vedly.

Nakonec se oznamuje termín dalšího zasedání. Protokol z jednání podepisuje předseda Podvýboru.

K prostudování autorka diplomové práce měla zápisy z jednání⁶⁴ uložené v Archivu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (APSP ČR). Byla zvolena období konce roku 1996 a konce roku 2001 s počátkem roku 2002, aby bylo možno doložit případné změny v jednání Podvýboru. Nicméně jednání jsou téměř shodná, liší

⁶³ <http://www.zbyneknovotny.cz/nf/a.asp?a=2004139&p=p&db=100> [15. 12. 2006].

⁶⁴ Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (APSP ČR), Zápis z jednání Podvýboru pro heraldiku, 1. schůze, 7. 11. 1996.

APSP ČR, Zápis z jednání Podvýboru pro heraldiku, 2. schůze, 5. 12. 1996.

APSP ČR, Zápis z jednání Podvýboru pro heraldiku a vexilologii, 17. schůze, 12. 12. 2001.

APSP ČR, Zápis z jednání Podvýboru pro heraldiku a vexilologii, 18. schůze, 13. 2. 2002.

APSP ČR, Zápis z jednání Podvýboru pro heraldiku a vexilologii, 19. schůze, 27. 3. 2002.

se pouze předseda Podvýboru (1996 Ondřej Zemina, 2001 Vladimír Cisár) a jeho členové z řad poslanců, kteří však nejsou většinou přítomni. Všechny schůze se účastnili odborní členové Podvýboru, bez kterých by jednání nemělo smysl.

2. 2. 2. Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům

V archivu Poslanecké sněmovny nalezneme Sbírku udělených znaků a vlajek obcím a městům, která obsahuje složky měst a obcí. Řazeny jsou abecedně a bez jednacích čísel. V těchto složkách se nacházejí žádost obce o udělení znaku, návrh znaku a vlajky, které byly schváleny Podvýborem, návrhy neschválené (ne vždy), ve většině případů ikonografické zdůvodnění a historie obce, kopie korespondence mezi Podvýborem a obcí (i vtištěné e-maily) spolu se schválením návrhu Podvýborem a oficiálního popisu znaku a vlajky. Bádání nad složkami archivu Poslanecké sněmovny je rovněž základem praktické části mé diplomové práce. Není-li uvedeno jinak, jsou blasony a ikonografická zdůvodnění s dějinami obce převzaty ze složek Sbírky udělených znaků a vlajek, v poznámkách je pro zjednodušení citováno pouze u znaku. Byly-li informace citovány z jiného zdroje, je v poznámkovém aparátu uveden. Složky jsou nejen zajímavým pramenem pro heraldiky a vexilology, ale jsou i důležitým dokladem o jednání obcí s institucí a jejími odborníky. Protože jednání vždy vedou lidé, jde mnohokrát o nedorozumění v komunikaci. Problémem při schvalování nových znaků a vlajek je, že obce hledí na své symboly spíše z estetického hlediska, zatímco odborníci Podvýboru pro heraldiku a vexilologii zkoumají dodržování heraldických pravidel.

V jednotlivých složkách nalezneme schválené návrhy obecních symbolů. V praktické části diplomové práce jsou k popisu znaku a vlajek připojeny fotografie těchto návrhů.

3. Komunální heraldika okresů Liberec a Jablonec n. N.

V praktické části diplomové práce se věnuji porovnání a představení komunální heraldiky obcí okresů Liberec a Jablonec nad Nisou, které své symboly získaly až po roce 1990. Z tohoto výčtu vyjímám popisy obecních symbolů a historie obcí, které byly v člancích ve Fontes Nissae již zveřejněny. V okrese Liberec se tak stalo u devíti obcí (Bílý Kostel nad Nisou, Bulovka, Jindřichovice pod Smrkem, Křižany, Mníšek, Pěnčín, Stráž nad Nisou, Višňová a Všelibice), z okresu Jablonec nad Nisou to bylo šest obcí (Jiřetín pod Bukovou, Josefův Důl, Pulečný, Tanvald, Velké Hamry, Železný Brod). Přesto jsou obce uvedeny ve shrnutí komunální heraldiky po roce 1990, protože tvoří její součást.

3. 1. Komunální heraldika okresu Liberec

Okres Liberec měl k 1. 1. 2007 padesát devět obcí, z nich bylo deset obcí městy.⁶⁵ Okres Liberec patří k okresům pohraničním, sousedí s Polskem a Německou spolkovou republikou. Na území okresu nalezneme sídlo kraje a město Liberec je rovněž přirozeným centrem oblasti. Jedná se spíše o okres s převahou lesních a horských ploch, kde se vhodná zemědělská půda nachází na samotném jihu. Z hlediska demografického jde o území, kde došlo k poválečnému odsunu německého obyvatelstva a novému přistěhovalectví českých obyvatel z vnitrozemí. V 19. století bylo hlavním hospodářským odvětvím této oblasti textilní a sklářský průmysl. Dnes je tato výroba v útlumu.

Od středověku do roku 1990 získalo čtrnáct měst a městeček okresu Liberec svůj znak. Jednalo se o Český Dub, Frýdlant, Hejnice, Hodkovice nad Mohelkou, Hrádek nad Nisou, Chrastavu, Liberec, Nové Město pod Smrkem, Osečnou, Raspenavu, Rochlici u Liberce, Vesec, Vratislavice nad Nisou (dokonce dvakrát) a Zdislavu. V náplni znaků se často objevovaly stavby, což je pro městskou heraldiku typické (Frýdlant, Liberec, Chrastava, Raspenava). U starších znaků se objevují symboly feudálních pánů, například Redernů (Liberec, Nové Město pod Smrkem), Biberštejnů (Frýdlant) či pánů ze Střelice (Hrádek nad Nisou). Objevovaly se i znaky mluvící (Český Dub). Také zaměstnání obyvatel se projevilo v náplni znaků, například hornictví (Nové

⁶⁵ <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/070518abc.seznam> [12. 11. 2007].

Město pod Smrkem, Chrastava), zemědělství (Rochlice u Liberce), průmyslová výroba (Rochlice u Liberce). U znaku Nového Města pod Smrkem se setkáváme se štítonoši, u znaku Rochlice u Liberce s hradební korunou a u staršího znaku Vratislavic nad Nisou s bronzovou obrubou.

V období 1990 – 2006 dostalo třicet dva obcí okresu nové obecní symboly (včetně výše zmíněných devíti), které jim byly uděleny předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. K tomu připočteme ještě změnu znaku Městského obvodu Liberec 30 – Vratislavice nad Nisou, které se vrátily k starému erbu udělenému Františkem Josefem I. v roce 1906.

Po roce 1990 díky novému zákonu mohou obce požádat o znak i vlajku, některé však požádaly pouze o vlajku (už znak měly). Někdy obce žádají o udělení oficiálního blasonu staršího znaku.

3. 1. 1 Nové obecní symboly obcí okresu Liberec (1990 – 2006)

BÍLÝ POTOK

Znak:⁶⁶ Zvýšeně dělený štít, nahoře polcený. V pravém modrém poli stříbrné vozové kolo, levé pole červeno-zlatě polcené, vpravo stříbrné břevno se zkříženými červenými ostrvemi se čtyřmi suky, vlevo doleva vynikající černý orel s červenou zbrojí. Dolní pole pětkrát zeleno-stříbrně vlnitě dělené.

Obr.1: Znak obce Bílý Potok

Vlajka: List tvoří modré karé nad stejně velkým červeno-žlutě polceným polem a šest vodorovných pruhů, zelený, vlnitě, střídavě bílé a zelené se třemi vrcholy a dvěma prohlubněmi, a

Obr.2: Vlajka obce Bílý Potok

zvlněný bílý. V karé bílé vozové kolo. V červeném poli bílý středový vodorovný pruh s červenými zkříženými ostrvemi se čtyřmi suky široký dvě pětiny žerďového okraje červeného pole. Ve žlutém poli vyniká od žerďového okraje pole černý orel s červenou zbrojí. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

⁶⁶ Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (APSP ČR), Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Bílý Potok (1C).

O založení obce rozhodl Melchior z Redernu 13. července 1594. Svědectvím o tomto aktu je listina vystavená roku 1603 Kateřinou z Redernu. Obec patřila k frýdlantskému panství. Po roce 1620 přichází vlna konfiskací a obec mění majitele. Tím se stává Albrecht z Valdštejna. Po jeho zavraždění přechází frýdlantské panství na hraběte Matyáše z Gallasu. V držení Gallasů je až do smrti posledního mužského potomka rodu a poté se dostává do držení Clam-Gallasů roku 1768.

Horní polovina znaku vychází podle autora Stanislava Kasíka z erbu Redernů. Dolní polovina naráží na jméno obce a hory v okolí.

Obec poslala žádost v lednu 2006 a Podvýbor ji projednal v květnu téhož roku.

ČERNOUSY

Znak:⁶⁷ Dělený štít, horní pole dvakrát červeno-stříbrně-černě děleno, dolní pole modré. Nahoře zlatý vztyčený žalud se dvěma listy, dole tři (2,1) odvrácené stříbrné půlměsíce nad pěti zlatými hvězdami do oblouku.

Obr.3: Znak obce Černousy

Obr.4: Vlajka obce Černousy

Vlajka: List tvoří čtyři vodorovné pruhy, černý, bílý, červený a modrý. Uprostřed přes tři horní pruhy vztyčený žalud se dvěma listy, v modrém pruhu pět šesticípých hvězd, vše žluté. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

První písemná zpráva o obci pochází z roku 1385. Ves patřila pánům z Černous, kteří byli leníky Biberštejnů. V 15. století tu byl lenní statek pánů z Rakwitz. Po třicetileté válce statky drobné lenní šlechty vykoupili Gallasové. V první polovině 18. století byl v obci postaven malý barokní zámek, v 19. století rozšířen.

Autor znaku a vlajky M. J. V. Pavlů vycházel při tvorbě návrhu z erbů drobné šlechty (Černhousové, Gerštorfové, Rakwitzové). Pět hvězd je atribut sv. Jana Nepomuckého, kterému je zasvěcena místní kaple. Na přírodní památku Dubový rybník odkazuje modré pole a dubová ratolest.

Obec zaslala žádost o schválení nových obecních symbolů v květnu 2002 a Podvýbor ji projednal v únoru 2003.

⁶⁷ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Černousy (5B).

DĚTŘICHOV

Znak:⁶⁸ Ve zlatém štítě modrá lilie nahoře kvetoucí do stran dvěma červenými

*Obr.5: Znak obce
Dětřichov*

růžemi se žlutými semeníky a zelenými kališními lístky, prostrčená červeným tkalcovským člunkem. Vše povýšeno doleva položeným červeným parohem.

Vlajka: Žlutý list. V žerďové části červený paroh obrácený k vlajicímu okraji,

ve střední a vlající části modrá lilie nahoře kvetoucí

do stran dvěma červenými růžemi se žlutými semeníky a zelenými kališními lístky, prostrčená červeným tkalcovským člunkem. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obr.6: Vlajka obce Dětřichov

Obec je poprvé zmiňována roku 1381. Až do zániku patrimoniální správy byl Dětřichov lenním statkem frýdlantského panství. Jeho držiteli byli Biberštejnové, Redernové, Gallasové a Clam-Gallasové. V obci stojí v jádře gotický kostel sv. Anny, poprvé připomínaný roku 1409 a později mnohokrát přestavěný. Poblíž obce se nacházejí pozůstatky úzkokolejné železniční tratě vedoucí z Frýdlantu do Heřmanic.

Rudý paroh odkazuje na majitele vsi Biberštejny. Figura lilie je atributem patronky kostela sv. Anny. Tkalcovský člunek představuje tradiční textilní výrobu v obci.

Obec zaslala Podvýboru svou žádost v červenci 2002 a byla projednána v dubnu 2003.

⁶⁸ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Dětřichov (6B).

DOLNÍ ŘASNICE

Znak:⁶⁹ V modrém štítě snižené stříbrné vlnité břevno, nad ním podkova a v ní

Obr.7: Znak obce
Dolní Řasnice

kovářské kleště, obojí zlaté, pod ním červeno-zlatě čtvrcený tkalcovský člunek.

Vlajka: List tvoří tři svislé pruhy, bílý, modrý a bílý v poměru 1:4:1.

V modrém pruhu podkova, v ní kovářské kleště, obojí

Obr.8: Vlajka obce Dolní
Řasnice

žluté. Pod nimi červeno-žlutě čtvrcený tkalcovský člunek. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

První zmínka o obci se datuje rokem 1381. V 15. století se na území obce nacházely drobné lenní statky nižší šlechty. Některé zanikly až v 18. století, kdy byly vykoupěny rodem Gallasů. V letech 1679 – 1687 ve vsi pobýval kovář Stelzig, který organizoval lidový odpor vůči vrchnosti. Na konci 19. století se v obci rozvíjí textilní a sklářský průmysl.

Modré pole znaku a stříbrné vlnité břevno evokují říčku Řasnici, po které má obec své jméno. Působení kováře Stelziga představují kovářské kleště a podkova. Tkalcovský člunek připomíná tradiční zaměstnání místních obyvatel. Jeho červeno-zlaté polcení vychází z barevnosti místních feudálních pánů, Biberštejnů a Clam-Gallasů. Autorem znaku a vlajky je M. J. V. Pavlů.

Obec odeslala žádost Podvýboru v září 2002 a v květnu 2003 byla projednána.

HEJNICE

Znak:⁷⁰ Polcený štít. Pravé pole červeno-zeleně snižené dělené. Nahoře vyniká stříbrné průčelí chrámu mezi dvěma věžemi. Každá věž má vchod, dvě okna nad sebou, lucernu a bání s makovicí a patriarším křížem. Průčelí s oknem nad vchodem vrcholí kopulí s tamburem a bání s makovicí a patriarším křížem. Všechny bání jsou cibulovité, všechny vchody a okna půlkruhové a černé, ke vchodům vedou schody. Dole vyrůstají tři odkloněné zlaté obilné klasy, prostřední se dvěma, krajní s jedním listem. V levém

⁶⁹ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Dolní Řasnice (8).

⁷⁰ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Město Hejnice (9A).

modrém poli stříbrný vykořeněný smrk přeložený zlatým břevnem s černým ozubeným kolem.

Vlajka: List tvoří žerd'ový pruh, široký třetinu délky listu, červeno-zeleně dělený, v poměru 5:3, a tři vodorovné pruhy, modrý, žlutý a modrý v poměru 3:2:3.

Obr.9: Vlajka města Hejnice

V červeném poli na horním okraji zeleného pole stojí bílé průčelí chrámu mezi dvěma věžemi. Každá věž má vchod, dvě okna nad sebou, lucernu a bání s makovicí a patriarším křížem. Průčelí s oknem nad vchodem vrcholí kopulí s tamburem a bání s makovicí a patriarším křížem. Všechny bání jsou cibulovité, všechny vchody a okna půlkruhové a černé, ke vchodům

vedou schody. Z dolního okraje zeleného pole vyrůstají tři odkloněné žluté obilné klasy, prostřední se dvěma, krajní s jedním listem. Uprostřed listu v modrých pruzích a pod žlutým pruhem s černým ozubeným kolem, bílý vykořeněný smrk. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Prvně je stejnojmenná ves zmiňována roku 1381.⁷¹ Byla založena Biberštejn. Z první poloviny 14. století pochází kostel Navštívení Panny Marie. Od osmdesátých let 14. století je zdejší socha Panny Marie předmětem poutí a uctívání. Na konci 17. století tu zřizují Gallasové klášter. Roku 1917 císař Karel I. povyšuje Hejnice na město a uděluje znak, avšak privilegium nebylo dodáno.

Absence udělovací listiny způsobila, že zastupitelé Hejnic po Podvýboru chtěli popis znaku a schválení vlajky, kterou vytvořil Stanislav Kasík. Symbolika znaku není jednoduchá. Stříbrný chrám představuje poutní kostel, zelené pole se zlatými klasy upozorňuje na zemědělský charakter obce, černé ozubené kolo evokuje průmysl. Stříbrný vykořeněný smrk ukazuje blízkost nejvyšší hory Jizerských hor Smrku. Modré pole se zlatým břevnem je reminiscencí na panský rod Gallasů, který stál za největším rozvojem města.

Žádost obce o udělení vlajky a blason znaku pochází z května 2005, Podvýborem byla projednána tentýž měsíc.

⁷¹ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. H – Kole*, Praha 1997, s. 59.

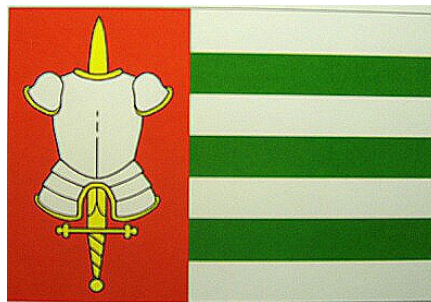
HEŘMANICE

Obr.10: Vlajka obce Heřmanice

Znak:⁷² V červeno-stříbrně polceném štítě vpravo stříbrná, zlatě zdobená plátová zbroj podložená vztyčeným zlatým mečem, vlevo tři červené květy netřesku se zlatými středy na lodyhách rostoucích z růžice, obojí zelené.

Vlajka: List tvoří červený žerďový pruh široký pět dvanáctin délky listu a sedm vodorovných pruhů střídavě bílých a zelených. V červeném pruhu bílá, žlutě zdobená plátová zbroj podložená žlutým mečem hrotem k hornímu okraji. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obr.11: Vlajka obce Heřmanice

Žitavské letopisy se o stejnojmenné vsi zmiňují přibližně kolem roku 1375, roku 1381 je zmíněna ve frýdlantském urbáři. V polovině 16. století kupuje Heřmanice od Biberštejnů Jindřich ze Schwanitz a jeho rod je drží do roku 1668. Majetek poté přechází na Gallase, roku 1673 jsou prodány Ferdinandovi z Roerichu, frýdlantskému hejtmanovi, a roku 1678 opět prodány Gallasům. V obci se nalézají pozůstatky úzkokolejné železniční tratě, která sem vedla z Frýdlantu.

Heřmanice jsou pohraniční obcí. Ve znaku je užita červeno-stříbrná kombinace, protože červená a bílá jsou národními barvami Česka a Polska. Meč a plátová zbroj odkazují na název obce, který nejspíše pochází od slova Herimann, voják. Netřesk se třemi květy symbolizuje tři části obce, Heřmanice, Kristiánov a Vysoká. Autorem obecních symbolů je Stanislav Kasík.

Obec zaslala Podvýboru svou žádost o nové obecní symboly v květnu 2005 a tentýž měsíc ji Podvýbor projednal.

⁷² APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Heřmanice (9B).

HORNÍ ŘASNICE

Znak:⁷³ V modrém štítě na stříbrné skále s modrou lilií sedící ledňáček přirozené

Obr.12: Znak obce
Horní Řasnice

barvy s červenou zbrojí, držící v zobáku stříbrného pstruha.

Vlajka: Modro-bíle šikmo dělený list. V bílém poli modrý šikmý pruh vycházející z druhé sedminy dolního okraje do druhé sedminy vlajčího okraje listu. V žerďové polovině listu ledňáček s červenou zbrojí, držící v zobáku za hlavu přivráceného bílého

Obr.13: Vlajka obce Horní Řasnice

Obec Horní Řasnice tvoří dvě části, Horní Řasnice a Srbská. Horní Řasnice je prvně zmiňována roku 1381, Srbská až roku 1463. Obě byly lenními statky frýdlantského panství. V průběhu 18. století byly vykoupeny rodem Gallasů. V obci najdeme barokně přestavěný kostel Panny Marie.

Převládající modrá barva symbolizuje říčku Řasnici, ledňáček u této řeky žije a loví. Stříbrná skála představuje přírodní památku Bílá skála, která leží nedaleko. Lilie odkazuje na mariánskou svatyni v obci. Znak a vlajka pocházejí z dílny M. J. V. Pavlů.

Žádost obce o nové obecní symboly byla odeslána v květnu 2002 a projednána Podvýborem v únoru 2003.

CHOTYNĚ

Znak:⁷⁴ V modro-červeně polceném štítě vyrůstá ze zlaté koruny korunovaná panna se zlatými vlasy ve stříbrno-modře polceném šatě, pravicí přidržuje stříbrný paroh rovněž z koruny vyrůstající, v levici drží stříbrnou věž s cimbuřím, kvádromaným soklem, černým oknem a modrou stanovou střechou se zlatou makovicí. Pod věží stříbrná lilie.

Obr.14: Znak obce Chotyně

⁷³ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Horní Řasnice (11A).

⁷⁴ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Chotyně (13B).

Vlajka: List tvoří dva svislé pruhy, modrý a červený. Uprostřed vyrůstá ze žluté koruny korunovaná panna se žlutými vlasy v bílo-modře polceném šatě, pravicí

přidrží bílý paroh rovněž z koruny vyrůstající, v levici drží bílou věž s cimbuřím, kvádrovaným soklem, černým oknem a modrou stanovou střechou se žlutou makovicí; pod věží bílá lilie. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obr.15: Vlajka obce Chotyně

Prvně je zmiňována roku 1381 jako součást grabštejnského panství. Hrad Grabštejn strážil obchodní stezku z Čech do Lužice. Osada pod hradem se původně jmenovala Graevental, kolem roku 1500 byla městem, ale v období třicetileté války zaniká. Později tu vzniká ves. Z významných vlastníků hradu a vesnice jmenujme pány z Donína, Jiřího Mehla ze Střelic, Trauttmannsdorfy. Roku 1704 získávají panství Gallasové.

Památkou na Doníny je upravený klenot jejich erbu (původně modře oděná korunovaná panna, držící dva stříbrné jelení parohy, vyrůstající ze zlaté koruny). Věž, kterou panna drží, je symbolem sv. Barbory, které je zasvěcena kaple na Grabštejně. Motiv stříbrné lilie pochází z erbu stavebníka, který hrad renesančně přestavěl. Autorem obecních symbolů je M. J. V. Pavlů.

Obec odeslala žádost o nový znak a vlajku v lednu 2004 a Podvýbor ji projednal v únoru téhož roku.

CHRASTAVA

Vlajka:⁷⁵ List tvoří dva vodorovné pruhy, modrý a zubatý bílý, v poměru 3:4. Zubatý pruh má dva obdélníkové zuby a jednu mezeru širokou sedmáct osmadvacetin délky listu. Mezeru vyplňuje zelené hnízdo se dvěma odkloněnými orobinci, ve kterém sedí bílá labuť držící ve žlutém zobáku černý šíp se žlutým hrotem k žerdi. V horním rohu a horním cípu po jedné odvrácené lovecké trubce se žlutým závěsem kováním, v rohu modrá a v cípu červená.

Obr.16: Vlajka města Chrastava

⁷⁵ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Město Chrastava (13B).

Uprostřed bílého pruhu na dolním okraji listu modrá brána s kvádrovým obloukem a žlutými otevřenými vraty na hnědých závěsech. V ní zkřížené hornické motyky na černých násadách. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

První zmínka o Chrastavě je z roku 1352 a dokládá existenci místního farního kostela.⁷⁶ V 15. století tu začala těžba rud. Od počátku 15. století tu nejspíše stálo opevněné sídlo, které patřilo ke grabštejskému panství. Za svůj znak město vděčí Jiřímu Mehlovi ze Střelic, který v 16. století vlastnil panství a po zvýšení robotní povinnosti se před vzbouřenými poddanými ukrýval právě v městě Chrastavě. Rozmach obce nastal až za průmyslové revoluce, kdy se v Chrastavě rozvíjí textilní výroba.

Vlajka vychází ze znaku města Chrastavy. Původně obec žádala, aby vlajka obsahovala znak obce, protože takovou vlajku neoficiálně užívala. Návrhy, které vypracoval Jan Tejkal, byly předloženy PhDr. Karlu Müllerovi, který patří k odborníkům v Podvýboru pro heraldiku a vexilologii. Ten obci doporučil návrh, z kterého vzešla tato vlajka.

Obec odeslala žádost o udělení obecní vlajky v dubnu 2005 a Podvýbor ji v květnu projednal.

JANŮV DŮL

Znak:⁷⁷ V zeleném štítě se stříbrně vlnitým břevnem nad zlatým trojvrším s modrým květem lnu zlatý klín se zelenou uťatou lípou.

Vlajka: List tvoří čtyři svislé pruhy, zelený, bílý, zelený a žlutý v poměru 3:1:1:1, přes které je položen žlutý žerd'ový klín s vrcholem na žerd'ovém okraji žlutého pruhu.

Obr.17: Znak obce Janův Důl

Obr.18: Vlajka obce Janův Důl

V klínu zelená uťatá lípa, ve žlutém pruhu modrý květ lnu. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

První zmínka o vsi pochází z roku 1569. Byla součástí mimoňského panství. Z roku 1796 pochází místní drobná kaple. V katastru obce se nalézá prameniště řeky Ploučnice.

Uťatá lípa je dominantní figurou znaku a připomíná místní památný strom. Stříbrné vlnité břevno představuje prameniště

⁷⁶ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. H – Kole*, Praha 1997, s. 464.

⁷⁷ APSP ČR, *Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006*, složka Obec Janův Důl (14A).

Ploučnice. Trojvrší symbolizuje polohu obce. Na tradici domácího tkalcovství odkazuje lněný květ. Autorem obecních symbolů je M. J. V. Pavlů.

Obec zaslala žádost o schválení nových obecních symbolů v dubnu 2004 a Podvýbor se jí zabýval v září 2004.

KRYŠTOFOVO ÚDOLÍ

Znak:⁷⁸ Ve zlatém štítě nad červenými hornickými kladívky polovina černého

Obr.19: Znak obce Kryštofovo Údolí

lva s červenou zbrojí, držící zelenou větevku bezu černého s listy a stříbrnými květy.

Vlajka: Žlutý list, v žerďové polovině nad červenými hornickými kladívky polovina černého lva s červenou zbrojí, držící zelenou větevku bezu černého s listy a bílými

Obr.20: Vlajka obce Kryštofovo Údolí

květy. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

První zmínka o vsi se nachází v Deskách zemských a pochází z roku 1581. Zápis se týká Kryštofova údolí i Noviny a jsou prodány Jindřichem Kurzbachem z Trachenburku Jindřichovi Berkovi z Dubé. Obec založili nejspíše páni z Ilburka. Ve vsi se rozvíjelo důlní podnikání. V 17. století ves vlastnili Donínové, poté Albrecht z Valdštejna, později Jan Rudolf z Bredau. V roce 1726 ves přechází na Gallasy.

Zlatý štít s černým lvem vychází z erbu pánů z Ilburka, zakladatelů obce. Starobylé jméno obce Holundergrund evokuje větevka bezu černého. Červená hornická kladívka ukazují na hornictví v dějinách obce. Autorem obecních symbolů je Stanislav Kasík.

Obec podala svou žádost o novou vlajku a znak v květnu 2005 a tentýž měsíc byla Podvýborem projednána.

⁷⁸ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Kryštofovo Údolí (19).

LÁZNĚ LIBVERDA

Znak:⁷⁹ V modrém štítě zlaté zřídlo se dvěma stříbrnými prameny, přeložené červeným srdcem. Na pramenech kráčející kohout s červenou zbrojí.

Obr.21: Znak obce Lázně Libverda

Vlajka: Modro-žlutě šikmo dělený list s bílým šikmým pruhem širokým čtvrtinu délky listu, jehož horní okraj tvoří uhlopříčku listu. V modrém žerďovém poli žlutý kráčející kohout s červenou zbrojí. Přes bílé a žluté pole červené srdce. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obr.22: Vlajka obce Lázně Libverda

První zmínka o obci pochází z roku 1381. Zdejší léčivé prameny jsou známy od středověku. Lázeňství tu rozkvétalo od druhé poloviny 18. století, hlavní zásluhu na vybudování lázní měl hrabě Kristián Filip Clam-Gallas. Byli tu léčeni významní evropští státníci. Po druhé světové válce lázně upadaly, ale dnes zase vzkvívají.

Ve znaku se objevuje tryskající zřídlo jako symbol lázní. Kohout na prameni symbolizuje lidovou pověst, podle které léčivé prameny objevil kohout. Převládající modrá barva odkazuje na léčivou vodu. Srdce má představovat léčbu srdečních onemocnění a také německý název obce Lieberwerder. Červená a zlatá v kombinaci je reminiscencí na erb Clam-Gallasů, tedy rodu, který je za rozvoj lázní zodpovědný. Znak i vlajku vytvořil M. J. V. Pavlů.

Žádost o nové obecní symboly byla zaslána v květnu 2002 a Podvýborem byla projednána v únoru 2003.

NOVÁ VES

Znak:⁸⁰ V modrém štítě nahoře čelně hledící zlatá beraní hlava provázená dvěma do oblouku dolů přivrácenými stříbrnými rybami s červenými ploutvemi, dole stříbrné vozové kolo.

Obr.23: Znak obce Nová Ves

⁷⁹ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Lázně Libverda (20A).

⁸⁰ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Nová Ves (27).

Vlajka: Modrý list se žlutou beraní hlavou provázenou dvěma do oblouku dolů přivrácenými bílými rybami s červenými ploutvemi. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Nová Ves byla založena nejspíše v 1. polovině 14. století, ale první písemné zmínky máme až ze začátku 15. století. Ves patřila k lenním statkům frýdlantského panství. Stál tu zámek, který byl vdovským sídlem Kateřiny z Redernu. V roce 1616 tu byl vybudován Rederny kostel Nanebevzetí Panny Marie. V Nové Vsi se také měla nalézat tvrz Kryštofa z Hobergu.

Obr.24: Vlajka obce Nová Ves

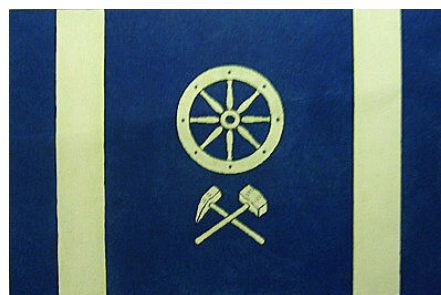
Erby rodu Redernů, v modrém poli stříbrné kolo, a Hobergů, znamení dvou přivrácených ryb, se staly základem znaku obce. Figura dvou ryb také evokuje blízkost Mlýnické přehrady. Zlatá beraní hlava představuje kdysi významný chov ovcí. Znak i vlajka pocházejí z dílny M. J. V. Pavlů.

Obec zaslala žádost o schválení obecních symbolů v červnu 2004, v září se žádostí zabýval Podvýbor.

NOVÉ MĚSTO POD SMRKEM

Vlajka:⁸¹ List tvoří pět svislých pruhů, modrý, bílý, modrý, bílý, modrý v poměru 1:1:5:1:1. Ve středu modrého pole bílé kolo s osmi rameny a pod ním zkřížená bílá hornická kladívka. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

V blízkosti Nového Města pod Smrkem se nalézaly bohaté zdroje cínových, železných a měděných rud. V roce 1584 bylo horní město založeno Melchiorem z Redernu a bylo střediskem německého osídlení.⁸² Znak byl městu udělen roku

Obr.25: Vlajka města Nové Město pod Smrkem

1592. Za třicetileté války odešli z Čech luteráni a to mělo za následek úpadek hornictví. Nový rozvoj město zažilo koncem 18. století díky textilní a železářské výrobě. Místní továrník Klinger v městě nechal zbudovat zámek a rodinnou hrobku. Za své podnikání získal baronský titul. V roce 1902 bylo město napojeno na železnici.

⁸¹ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Město Nové Město pod Smrkem (27A).

⁸² Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Ml – Pan*, Praha 2000, s. 433.

Vlajka vychází z městského znaku. Původní návrh vlajky obce byl velmi zvláštní, obsahoval městský znak a byl obrácený o devadesát stupňů. Po zamítavém stanovisku Podvýboru byl návrh přepracován do nynější podoby.

První návrh byl odeslán v prosinci 1995, po přepracování byl zaslán Podvýboru v dubnu 1996 a jím byl projednán v listopadu téhož roku.

OLDŘICHOV V HÁJÍCH

Znak:⁸³ V zeleném štítě pod zlatou hlavou s doleva položeným červeným parohem stříbrný uťatý smrk mezi dvěma odvrácenými stříbrnými sekerami na zlatých topůrkách.

Vlajka: List tvoří žlutý žerďový pruh, široký čtvrtinu délky listu, a zelené pole. Ve žlutém pruhu červený paroh, v zeleném poli bílý uťatý smrk mezi dvěma odvrácenými

Obr.26: Znak obce Oldřichov v Hájích

Obr.27: Vlajka obce Oldřichov v Hájích

bílými sekerami na žlutých topůrkách. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

První zmínka o Oldřichově v Hájích pochází z roku 1381. Jméno má pravděpodobně po svém zakladateli Oldřichovi z Biberštejna. Ves byla vždy součástí frýdlantského panství. Jejimi vlastníky byly po Biberštejnech Redernové, poté Albrecht z Valdštejna. Po jeho zavraždění panství patřilo Gallasům.

Na zakladatele obce upozorňuje ve znaku položený červený paroh Biberštejnů. Sekera odkazuje na původní osadníky, kteří se živili kácením lesa, a smrk evokuje lesnaté okolí obce. Autorem znaku a vlajky je M. J. V. Pavlů.

Obec zaslala žádost o nové obecní symboly v říjnu 2003 a Podvýbor se jí zabýval v únoru 2004.

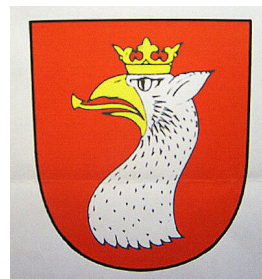
⁸³ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Oldřichov v Hájích (29A).

OSEČNÁ

Znak:⁸⁴ V červeném štítě stříbrná korunovaná hlava gryfa se zlatou zbrojí.

Vlajka: Červený list s bílou hlavou gryfa se žlutou zbrojí a korunou. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

První zmínka o obci je z roku 1352 a osídlení vsi bylo české⁸⁵. Privilegium povýšení na městečko pochází z první poloviny 16. století. Osečná patřila pod panství hradu Děvína.

Obr.28: Znak města Osečná

Obr.29: Vlajka města Osečná

Roku 1569 Osečnou kupuje Jan z Oppersdorfu a stává se součástí českodubského panství. Po Bílé hoře přechází panství do rukou Albrechta z Valdštejna, po něm připadá rodu Isolani, jehož poslední ženská představitelka jej odkazuje klášteru sv. Jakuba ve Vídni. Později se českodubské panství stává majetkem

Rohanů. Dnes jsou součástí Osečné i Lázně Kundratice, kde se lázeňství rozvíjelo až od počátku 20. století.

Roku 1576 byl císařem udělen Osečné znak. Korunovaná hlava gryfa vychází z erbovního znamení rodu Oppersdorfů. Téhož roku byla nejspíše Osečná povýšena na město.

Obec podala svou žádost v červenci 2001 a Podvýbor ji projednal v únoru 2002. Starosta, který žádost zaslal, se mylně domníval, že ve znaku je hlava orla. Proto Podvýbor zaslal blason znaku a nové vlajky.

PACEŘICE

Znak:⁸⁶ V zeleno-červeně sníženém děleném štítě, nahoře vynikající rozkřídlená hermelínová husa s červenou zbrojí a zlatým jazykem. Dole vyniká polovina vozového kola se čtyřmi svěšenými lipovými listy mezi rameny, vše zlaté.

Obr.30: Znak obce Paceřice

⁸⁴ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Město Osečná (30).

⁸⁵ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Ml – Pan*, Praha 2000, s. 744.

⁸⁶ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Paceřice (31A).

Vlajka: List tvoří tři vodorovné pruhy, zelený, žlutý a červený, v poměru 5:1:2. Ze žlutého pruhu vyrůstá rozkřídlená hermelínová husa s červenou zbrojí a žlutým

Obr.31: Vlajka obce Paceřice

jazykem. V červeném pruhu čtyři svěšené žluté lipové listy vedle sebe. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

V období před husitskými válkami ves patřila cisterciákům na Hradišti. Roku 1543 doložena jako součást panství Skály Jana z Vartenberka. V roce 1613 byla majetkem Jana Jiřího z Vartenberka, který o majetek po Bílé hoře přišel. Později byla ves připojena ke svijanskému panství Valdštejnů. Roku 1820 se majiteli stávají Rohanové. Ves Paceřice je rodištěm známých rohanovských řezbářů Bušků.

Figura husy upozorňuje, že součástí obce je osada Husa. Její zbarvení (červená, zlatá, hermelín) odkazuje na panský rod Rohanů. Vozové kolo je symbolem bývalé zájezdní hospody v Huse. Počet lipových listů naznačuje počet přidružených osad k obci (Husa, Studnice, Kozice, Stádlo), lípy jsou navíc památnými obecními stromy. Zelená barva představuje převážně zemědělský charakter obce. Znak i vlajku obce vypracoval M. J. V. Pavlů.

Žádost obce byla Podvýborem projednána v květnu 2005.

PERTOLTICE

Znak:⁸⁷ V modrém štítě pod stříbrnou vlnitou hlavou se dvěma svěšenými zelenými lipovými listy zlatá koruna provázená dole do oblouku pěti zlatými hvězdami.

Obr.32: Znak obce Pertoltice

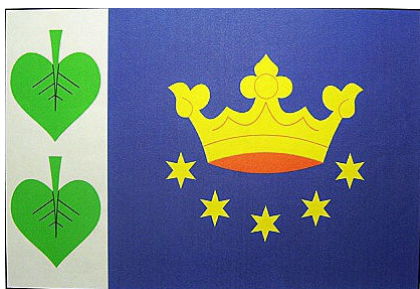
Vlajka: Modrý list s bílým žerďovým pruhem širokým čtvrtinu délky listu. V bílém pruhu dva svěšené zelené lipové listy pod sebou, v modrém poli koruna provázená dole do oblouku pěti šesticípými hvězdami, vše žluté. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

První zmínka o obci pochází z roku 1346 a vztahuje se k místnímu kostelu. Pertoltice byly spojeny s rodem Černousů z Pertoltic do doby, kdy byl Mikuláš z Černousů oběšen jako lapka ve Zhořelci. Pertoltice byly ekonomicky

⁸⁷ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Pertoltice (32).

významným statkem s rozvinutým rybničním hospodářstvím. V šedesátých letech 17. století ves kupují Gallasové.

Kostel v Pertolticích je zasvěcen sv. Joštovi, jehož atributem je koruna, která se

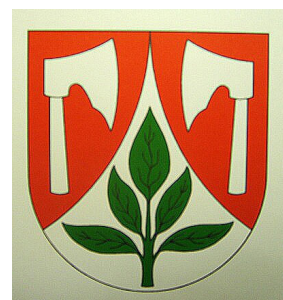
Obr.33: Znak obce Pertoltice

objevuje ve znaku obce. Pět šesticípých hvězd upozorňuje na sochu sv. Jana Nepomuckého v obci. Dominantní modrá barva odkazuje na rybníky a potoky, které byly zdrojem bohatství vesnice v minulosti. Lipové listy jsou symbolem chráněných obecních stromů. Autorem znaku a vlajky je M. J. V. Pavlů.

Žádost o nové obecní symboly byla odeslána v září 2002 a projednána Podvýborem v květnu 2003.

PROSEČ POD JEŠTĚDEM

Znak:⁸⁸ V červeném štítě stříbrný vydutý hrot se vztyčenou zelenou jasanovou větví s pěti listy, provázený dvěma přivrácenými stříbrnými sekerami.

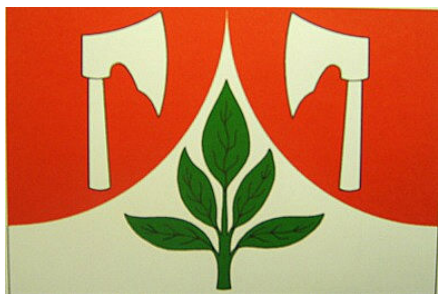

Obr.34: Znak obce Proseč pod Ještědem

Vlajka: Bílý list, v horním rohu a cípu červená čtvrtkruhová pole o poloměru rovném polovině délky listu.

V červených polích přivrácené bílé sekery, v bílém poli zelená vztyčená jasanová větev s pěti listy. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Proseč pod Ještědem tvoří pět osad (Proseč pod Ještědem, Domaslavice, Horka, Javorník, Padouchov). První zmínka o vsi je z roku 1547, kdy byla konfiskována jako majetek Adama z Vartenberka. Roku 1552 se stala majetkem Jana z Oppersdorfu,

Obr.35: Vlajka obce Proseč pod Ještědem

od jeho synovců ji kupuje Zikmund Smiřický ze Smiřic roku 1591. Jako poručník nezletilého, duševně chorého Jindřicha Jiřího ze Smiřic ji získává Albrecht z Valdštejna. V roce 1628 prodává Proseč a Domaslavice Pavlovi Cornazanimu, později je rod Isolani připojuje opět k českodubskému panství. Poslední ženský potomek

⁸⁸ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Proseč pod Ještědem (36).

rodu odkazuje panství kláštera sv. Jakuba ve Vídni. Později majetek získávají Rohanové. V katastru obce se nacházejí naleziště drahých kamenů.

Blízkost Ještědu symbolizuje vydutý hrot. Etymologicky Ještěd podle některých výkladů znamená jasanový les. Pět listů na jasanové větvi ve znaku obce představuje počet osad v obci. Stříbrné sekery se vztahují k názvu obce, proseč jako prosečená cesta. Kombinace červené a stříbrné je odvozena z barevnosti erbů Oppersdorfů a Rohanů. Obecní symboly vypracoval Stanislav Kasík.

Obec podala žádost o udělení znaku a vlajky v září 2002 a Podvýbor se jí zabýval v květnu 2003.

PŘÍŠOVICE

Znak:⁸⁹ V červeno-stříbrně děleném štítě nahoře stříbrný vykračující lev se zlatou zbrojí, dole dvě modrá břevna.

Obr.36: Znak obce Příšovice

Vlajka: List tvoří šest vodorovných pruhů, červený a střídavě bílé a modré, v poměru 5:1:1:1:1:1. V žerďové polovině červeného pruhu bílý vykračující lev se žlutou zbrojí. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obec je poprvé připomínána roku 1318 v dědičném držení Vikarta z Polné, člena rozrodu Markvarticů. V roce 1400 je ves v držení kláštera v Hradišti nad Jizerou. Roku

1534 se majiteli stávají Vartenberkové. Roku 1547 propadá rohozecké panství spolu s Příšovicemi císaři, Adam z Vartenberka se účastnil vzpoury proti panovníkovi. Roku 1559 Adam Příšovice vyplácí. Po Jaroslavovi z Vartenberka (Příšovice součástí svijanského panství), který umírá roku 1602, dědí jeho manželka, která se později vdala za

Obr.37: Vlajka obce Příšovice

Jáchyma Ondřeje Šlika. Po jeho smrti roku 1621 na Staroměstském náměstí se panství stává majetkem Albrechta z Valdštejna. Roku 1624 podstupuje Albrecht Svijany i Mnichovo Hradiště Maxmiliánovi z Valdštejna. V roce 1820 pak svijanské panství získávají Rohanové.

⁸⁹ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Příšovice (37).

Zakladateli obce byli Markvartici, kteří měli v erbu v červeném poli stříbrného lva. Ten tvoří hlavní figuru obecního znaku. Modrá břevna ve znaku symbolizují řeku Jizeru. Autorem obecních symbolů je Stanislav Kasík.

Žádost obce o udělení znaku a vlajky byla zaslána v srpnu 2002 a Podvýbor se jí zabýval v dubnu 2003.

SVIJANSKÝ ÚJEZD

Znak:⁹⁰ Ve zlatém štítě polovina modrého lva s červenou zbrojí držícího v pravé tlapě stonek lnu se třemi květy přirozené barvy.

Vlajka: List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, žlutý a modrý v poměru 1:6:1. Ve žlutém pruhu polovina modrého lva s červenou zbrojí držícího v pravé tlapě zelený stonek lnu se třemi modrými květy. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obr.38: Znak obce Svijanský Újezd

První písemná zmínka o obci je z roku 1436, kdy majetek kláštera Hradiště zastavuje císař Zikmund Bohuši z Kováně na Frýdštejně. Roku 1497 je ves vzpomínána

Obr.39: Vlajka obce Svijanský Újezd

jako majetek Jana z Šelmberka, manžela Johany Krajířové z Krajku, což byla vdova po Janovi Jarošovi Tovačovském z Cimburka, který prvním sňatkem vyženil majetek Michalovců. Svijanský Újezd byl připojen k panství Hrubý Rohovec, dříve byl součástí kosteckého panství. Po Johanině smrti dědí její bratr Konrád a od jeho synovce Volfa st. z Krajku majetek kupuje Jan z Vartenberka roku 1534. Po exekuci na Staroměstském náměstí se Újezd, nyní už součást svijanského panství, stává majetkem Valdštejnů. Roku 1820 jej pak získávají Rohanové.

Ves dlouho drželi Valdštejnové a jejich erbovní znamení, v zlatém poli modrý lev, se stalo základem obecního znaku. Len v tlapě lva symbolizuje tradiční pěstování této rostliny v obci, počet lněných květů představuje tři osady tvořící obec; Močítka, Jirsko a Újezd. Znak i vlajku obce vytvořil Stanislav Kasík.

⁹⁰ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Svijanský Újezd (45B).

Obec zaslala žádost o schválení nových obecních symbolů v prosinci 2001 a Podvýbor ji projednal v listopadu 2002.

SVIJANY

Znak:⁹¹ Ve zlatém štítě s černým kulem vpravo modrý korunovaný lev s červenou zbrojí.

Vlajka: Žlutý list s modrým korunovaným lvem s červenou zbrojí a s černým svislým pruhem vycházejícím z druhé jedenáctiny horního a dolního okraje listu. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obr.40: Znak obce Svijany

Svijany jsou poprvé zmiňovány roku 1345. Roku 1417 údajně klášter v Hradišti postupuje dvůr ve Svijanech Jindřichovi z Vartenberka.

Obr.41: Vlajka obce Svijany

Roku 1437 Svijany zapisuje císař Zikmund Hynkovi z Valdštejna. Majitele Svijany mění roku 1536, kdy je od Karla z Valdštejna kupuje Jan z Vartenberka. Panství i nadále mění vlastníky, po Vartenbercích jsou to Šlikové a po nich Valdštejnové. Roku 1820 je panství koupeno Rohany.

Černo-zlatě polcený bok štítu je reminiscencí na rod Vartenberků, podobně jako modrý lev na rod Valdštejnů. Autorem znaku a vlajky obce je Stanislav Kasík.

Obec poslala svou žádost o obecní symboly v červnu 2002 a Podvýbor se jí zabýval v únoru 2003.

SYCHROV

Znak:⁹² V červeno-zlatě polceném štítě zlato-zeleně polcená hrst pěti odkloněných obilných klasů, krajní s listem, dole spojených a převázaných stříbrno-červeně polcenou stuhou s mašlí.

Obr.42: Znak obce Sychrov

Vlajka: List tvoří dva svislé pruhy, červený a žlutý. Uprostřed žluto-zeleně polcená hrst pěti odkloněných obilných klasů, krajní s listem, dole spojených a převázaných bílo-červeně polcenou stuhou s mašlí. Poměr šířky

⁹¹ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Svijany (45B).

⁹² APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Sychrov (46).

k délce listu je 2:3.

Počátky vsi se datují nejspíše rokem 1367. Ves se tehdy jmenovala Svojkov, pouze dvůr nesl jméno Sychrov. Na přelomu 17. a 18. století ves zaniká, je postaven zámek a jeho jméno je přeneseno na novou vesnici.

Držitelé dvora se hodně střídali, v šestnáctém století to byli Purkart Novohradský z Kolovrat, Aleš ze Sovince, Valdštejnové, Vartenberkové. V 17. století přechází na Smiřické a poté na Albrechta z Valdštejna. Ten vykupuje Svojkov od pánů z Kyjova. Po Valdštejnově zavraždění se majitelé

Obr.43: Znak obce Sychrov

opět střídají. Roku 1669 získává dvůr se vsí Vincent Lamotte z Frintropu, majitel panství Jesenný. Roku 1740 Sychrov dostává do držby František Josef Jiří hrabě z Valdštejna, vlastník Duchcova a Svijan. Roku 1820 Sychrov majetkem Rohanů.

Obilné klasy vypovídají o tradiční obživě obyvatel vsi. Stříbrno-červeně polcená stuha představuje zemské barvy Čech a rovněž barvy rodu Rohanů. Autorem znaku a vlajky se stal Stanislav Kasík.

Žádost obce o znak a vlajku byla podána v srpnu 2004 a Podvýborem projednána v prosinci 2004.

MĚSTSKÝ OBVOD LIBEREC – VRATISLAVICE NAD NISOU

Obr.44: Znak Vratislavic nad Nisou

ozubené kolo, rostoucí z okraje štítu.

Znakový cenzor znak upravil, kruh dokreslil do podoby španělského štítu a přidal bronzovou obrubu.

Návrh znaku z roku 1906:⁹³ Ve stříbrném kruhovém štítu dvě vyskakující ženské přivrácené přirozené ženské postavy; pravá světlavlasá v zelených splývavých ramínkových šatech drží v pravé, dolů svěšené ruce stříbrný srp, který se opírá o zlatý snop, položený u paty štítu po jeho vnitřním okraji a podává ruku druhé ženě, tmavovlasé a v obdobných šatech červených, opírající se levou svěšenou rukou o černé

⁹³ Stanislav MIKULE, *Komunální heraldika v českých zemích 1848 – 1918*, Genealogické a heraldické informace IX, 2004, s. 58.

Znak z roku 1906:⁹⁴ Stříbrný štít, na kterém stojí dvě obličejem proti sobě obrácené ženské postavy v dlouhých rízách. Pravá, která je světlavá a oděná v zelené roucho, drží v pravé ruce stříbrný srp nad zlatým snopem obilí a symbolizuje zemědělství. Levá žena je černavá, má červenou rízu a levou rukou se opírá o černé ozubené kolo – symbol průmyslu. Obě postavy si podávají volné ruce.

Znak z roku 1970:⁹⁵ Štít svisle půlený, v jehož pravém červeném poli je nakoso úhlopříčně položený zlatý člunek – symbol světoznámé výroby koberců, v levém, stříbrném poli je modrý symbol minerálního zřídla.

První zmínky o vsi slovanského původu na levém břehu Nisy pocházejí z druhé poloviny 14. století.⁹⁶ Za husitských válek vesnice vyhořela. Pravý břeh Nisy byl osidlován od 16. století především německým obyvatelstvem. V této době patří pravobřežní ves k libereckému panství, levobřežní pak k panství českodubskému. Vratislavice dosáhly největšího rozmachu v 19. století, kdy se na pravém břehu začala rozvíjet textilní výroba. Nejvýznamnějšími továrníky byli Ginzkeyové. Obec měla i vlastní pivovar a minerální lázně. V roce 1903 byly Vratislavice povýšeny na městys a roku 1906 jim byl udělen znak. Obec byla citelně zasažena hospodářskou krizí, která radikalizovala obyvatele. Po druhé světové válce byli němečtí obyvatelé odsunuti a do obce proudilo české obyvatelstvo z vnitrozemí. V roce 1950 byla k Vratislavicím připojena obec Kunratice. Rok 1956 znamenal povýšení na město a v roce 1970 získalo město svůj nový znak.⁹⁷ K 31. prosinci 1980 zanikají Vratislavice jako samostatné město a jsou pohlceny Libercem. Z Vratislavic nad Nisou je Liberec 30. V roce 1990 se z Liberce 30 stává Městský obvod Liberec – Vratislavice nad Nisou. Je tak částečně obnovena samostatnost.

V dubnu 2006 požádal Městský obvod o výměnu stávajícího znaku z roku 1970 za znak z roku 1906. V květnu Podvýbor znak z roku 1906 Vratislavicím vrací, ale s podmínkou, že nebude užívána bronzová obruha.

Zastupitelstvo se domnívá, že symbolika znaku z roku 1970 je zastaralá, protože výroba koberců zkrachovala. Vrací se ke starému znaku, který je podle něho více blízký skutečnosti. Znak představuje sloučení obcí na obou březích v jednu a charakter zaměstnání obyvatel. Zastupitelstvo si však neuvědomuje, že ani tento znak neodpovídá

⁹⁴ Vladimír RUDA a kol., *Znaky severočeských měst*, Most 1970, s. 122.

⁹⁵ Jiří ČAREK, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985, s. 416.

⁹⁶ František JELÍNEK, *Vratislavické vzpomínání. Historie od počátku do XX. století*, Liberec 2000, s. 4.

⁹⁷ František JELÍNEK, *Vratislavické vzpomínání. Historie od počátku do XX. století*, Liberec 2000, s. 26.

dnešní skutečnosti. Zemědělská výroba se v obvodu téměř nevyskytuje. Starší znak je navíc velmi složitý.

3. 1. 2 Symbolika obecních znaků obcí okresu Liberec (1990 – 2006)

Symbolika znaků měst a městeček libereckého okresu, která je zmíněna výše, dala do jisté míry vzor obecním znakům, které vznikly po roce 1990. Podobně jako u starších znaků, i v těchto obecních se často objevuje symbol feudálního pána a také reminiscence na hlavní zaměstnání obyvatel.

Pán města: Obce libereckého okresu jednoznačně ve svých znacích upřednostňují symbol lenního pána. Tyto reminiscence můžeme pozorovat u zhruba dvaceti tří obcí. Jedná se o symboly vyšší šlechty, která výrazně ovlivňovala dění v Čechách i na Moravě, ale rovněž o nižší šlechtu, která byla kupříkladu pouze lenním vlastníkem jednoho statku v obci.

- Donínové (Bulovka, Chotyně)
- Redernové (Bílý Potok, Nová Ves, Stráž nad Nisou)
- Biberštejnové (Dětřichov, Dolní Řasnice, Jindřichovice pod Smrkem, Křižany, Oldřichov v Hájích)
- Valdštejnové (Pěnčín, Svijanský Újezd, Svijany)
- Rohanové (Paceřice, Proseč pod Ještědem, Sychrov)
- Gallasové a Clam-Gallasové (Dolní Řasnice, Hejnice, Křižany, Lázně Libverda)
- Oppersdorfové (Osečná, Proseč pod Ještědem)
- Vartenberkové (Všelibice)
- Ilburkové (Kryštofovo Údolí)
- A jiní

Hlavní zaměstnání obyvatel: Na Liberecku byla a je rozmanitá struktura hospodářství. Její symboly se často stávají náplní nových obecních znaků a vlajek.

- Textilní výroba (Dětřichov, Dolní Řasnice, Janův Důl, Svijanský Újezd)
- Hornictví (Kryštofovo Údolí, Nové Město pod Smrkem)
- Zemědělská tradice (Hejnice, Sychrov)
- Těžba dřeva (Oldřichov v Hájích)
- Chov ovcí (Nová Ves)
- A jiné

Přírodní podmínky: Obce okresu Liberec mají hojně ve svých znacích odkazy na přírodní prostředí v okolí svého sídla.

- Řeky a potoky (Bílý Kostel nad Nisou, Bílý Potok, Dolní Řasnice, Janův Důl, Pertoltice, Příšovice, Višňová)
- Památné stromy (Janův Důl, Mníšek, Paceřice, Pertoltice)
- A jiné

Znaky mluvící: Zvláštní a ne právě lehce rozpoznatelnou kategorií jsou znaky mluvící. Na Liberecku se setkáváme s českou i německou podobou názvu obce a odkazu na ni. Příkladem českého názvu a mluvícího znaku je Bílý Kostel nad Nisou, na německé jméno Kryštofova Údolí *Holundergrund* pak odkazuje ve znaku větévka bezu černého. Světcí a patroni: Hůře rozpoznatelné pro laika jsou i symboly světců, které v dnešní spíše ateistické společnosti zná málokdo. Ve znaku se objevují atributy patronů kostelů, kaplí či soch svatých.

- sv. Jan Nepomucký (Černousy, Pertoltice)
- sv. Barbora (Chotyně)
- sv. Kateřina (Stráž nad Nisou)
- sv. Anna (Dětřichov)
- sv. Jošt (Pertoltice)
- sv. Maxmilián (Křižany)
- a jiní

Reminiscence historické události: Na významné etapy historie obce se dá odkazovat poměrně složitě. Ale setkáme se s tím, například obec Dolní Řasnice ve svém znaku připomíná kováře Stelziga, který v 17. století vedl vzpouru proti vrchnosti.

Stavby: Jsou ve znacích obcí málo časté. V okrese Liberec se objevují například ve znaku Stráže nad Nisou (brána) a Chotyně (věž).

3. 1. 3 Autoři obecních znaků a vlajek obcí okresu Liberec

Nejvíce obecních znaků a vlajek obcí okresu Liberec a Jablonec nad Nisou vytvořili Stanislav Kasík a Miroslav J. V. Pavlů. U obcí okresu Liberec je tato dvojice zcela dominantní, pouze vlajku města Chrastavy stvořil Jan Tejkal. Stanislav Kasík je známý heraldik z Roudnice nad Labem, kde má svou heraldickou kancelář. Kromě toho je autorem řady článků z oboru komunální a šlechtické heraldiky. Miroslav Pavlů je

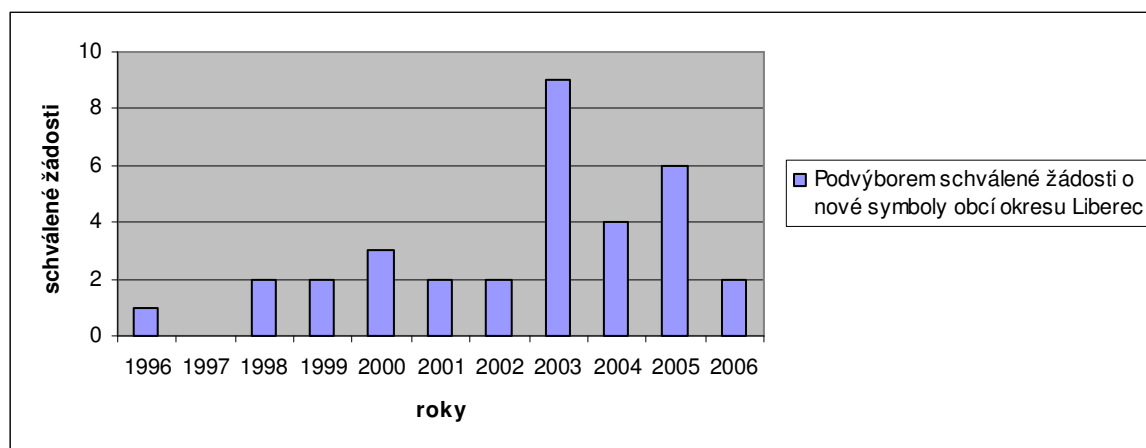
heraldik ze Zlína. Kromě mnoha znaků a vlajek obcí je autorem symbolů Zlínského kraje. Jan Tejkal je rovněž uznávaným heraldikem, z jeho dílny pocházejí symboly kraje Libereckého, Moravskoslezského a Vysočina.

Mnohdy bylo nutné návrhy opravit a upravit. Někdy se tak stalo již při konzultacích návrhů s odborníkem z Podvýboru pro heraldiku a vexilologii, než byla oficiálně podána žádost (např. Chrastava). Někdy se tak stalo až po zamítavém stanovisku Podvýboru (např. Nové Město pod Smrkem). Častým důvodem zamítnutí znaku a vlajky je neheraldičnost zvolených námětů, překrytí barvy barvou nebo znak obsažený ve vlajce (Nové Město pod Smrkem).

3. 1. 4 Časový průběh udělování nových obecních symbolů okresu Liberec

Obce okresu Liberec si podávaly žádosti o nové obecní symboly k Podvýboru pro heraldiku a vexilologii po roce 1990. Jako první v okrese je evidována žádost Nového Města pod Smrkem, které chtělo obecní vlajku, v roce 1995. Od té doby žádostí obcí přibývá.

Graf 1: Schválené žádosti o nové symboly obcí⁹⁸ okresu Liberec Podvýborem pro heraldiku a vexilologii po roce 1990⁹⁹

Můžeme pozorovat, že zprvu se jedná o nárůst pozvolný. Teprve v roce 2003 se objevuje velká vlna schválených žádostí, nejspíše proto, že v roce 2002 se konaly volby a činnost Podvýboru byla zpomalena. Nicméně v období let 1998 – 2001 schválil Podvýbor pouze devět žádostí, v letech 2002 – 2005 to bylo již jednadvacet žádostí. Můžeme se domnívat, že nárůst způsobila lepší informovanost obecních zastupitelů a

⁹⁸ Zařazen je i Městský obvod Liberec – Vratislavice nad Nisou (rok 2006).

⁹⁹ V letech 1990 – 1995 nebyla schválena jediná žádost obce okresu Liberec o nové symboly.

příklad v okolí. Není jistě náhodou, že v roce 2003 byly schváleny žádosti obcí Frýdlantského výběžku (Dolní Řasnice, Dětrichov, Horní Řasnice, Lázně Libverda, Pertoltice) a všechny byly podány v období od května do července 2002.

3. 2. Komunální heraldika okresu Jablonec nad Nisou

Okres Jablonec nad Nisou měl k 1. 1. 2007 třicet čtyři obcí, z nich bylo osm obcí městy a jedna městysem (Zásada).¹⁰⁰ Rovněž okres Jablonec nad Nisou je okresem pohraničním, sousedí však pouze s Polskou republikou. Jablonec nad Nisou je přirozeným centrem oblasti, ale celý okres má silné vazby k městu Liberec, které tvoří s Jabloncem nad Nisou aglomeraci. Povrch okresu je spíše hornatý a lesnatý, pro zemědělství téměř nevhodný. I demografie okresu Jablonec nad Nisou je ovlivněna odsunem německého obyvatelstva po II. světové válce. Na Jablonecku a Železnobrodsku má tradici hlavně sklářská výroba, Tanvaldsko bylo spíše oblastí s textilním průmyslem, který je však v útlumu.

Od středověku do roku 1990 získalo devět měst a městeček okresu Jablonec nad Nisou svůj znak. Byla to Desná, Jablonec nad Nisou, Janov nad Nisou, Lučany nad Nisou, Polubný (dnes součást Kořenova), Příchovice (rovněž součást Kořenova), Rychnov u Jablonce nad Nisou, Smržovka, Tanvald, Železný Brod. U měst tohoto okresu se nevyskytují jako náplň znaku často stavby. Hradby nalezneme u znaku Železného Brodu, rozhledny u Janova nad Nisou a Příchovic. Mnohem častější jsou znaky mluvící (Jablonec nad Nisou, Smržovka, Tanvald). Rovněž okolí obcí se stávalo náplní znaků (Rychnov u Jablonce nad Nisou, Janov nad Nisou). U některých znaků není jasné, co vedlo k jejich podobě. Jako příklad může sloužit obr s kyjem ve znaku Polubného.

V období 1990 – 2006 získalo sedmnáct obcí okresu nové obecní symboly (včetně zmíněných šesti) z rukou předsedy Poslanecké sněmovny.

U měst se většinou jednalo o udělení vlajky, obce žádaly povětšinou o symboly oba dva (výjimkou Velké Hamry, které žádaly pouze o znak). Vlajky obcí vycházejí z barevnosti znaků a většinou rovněž zjednodušeně obsahují náplň erbu.

¹⁰⁰ <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/070518abc.seznam> [12. 11. 2007].

3. 2. 1 Nové obecní symboly obcí okresu Jablonec n. N. (1990 – 2006)

ALBRECHTICE V JIZERSKÝCH HORÁCH

Znak:¹⁰¹ V modrém štítě se zvýšeným stříbrným hrotem na zúžené modré patě

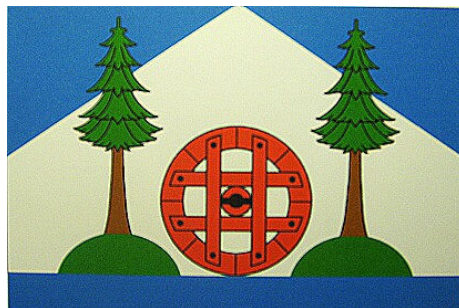
Obr.45: Znak Albrechtic v Jizerských horách

červené mlýnské vodní korečkové kolo na hřídeli s položeným černým lopatkovým čepem provázené dvěma zelenými vrchy, každý s vyrůstajícím smrkem přirozené barvy.

Vlajka: Modrý list s bílým pětiúhelníkovým polem, jehož vrcholy jsou v polovině a sedmé osmině žerďového a vlajícího okraje a uprostřed horního okraje listu. Na dolním okraji bílého pole dva zelené vrchy, z každého vyrůstá zelený smrk s hnědým kmenem, mezi nimi červené mlýnské vodní korečkové kolo na hřídeli s položeným černým lopatkovým čepem. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Albrechtice byly založeny na pokyn majitele panství Smržovka Albrechta z Desfours. Lidem byl dán kus lesa, kde měli založit ves. V roce 1687 byly domy s parcelami zaneseny do pozemkové knihy. Albrechtice nesou jméno svého zakladatele. Obyvatelé ale užívali názvu Lichtenberg (což je vrch u vsi). Lidé se tu živilí sklářskou výrobou.

Autor znaku a vlajky Stanislav Kasík vycházel při tvorbě z obrazu obecní pečeti z druhé poloviny 19. století. Obyvatelé obce se živilí broušením skla a ves je protkána pozůstatky drobných vodních děl. Na znamení toho je užito modré pole a mlýnské kolo. Obraz okolní krajiny pak představují vrchy a smrky.

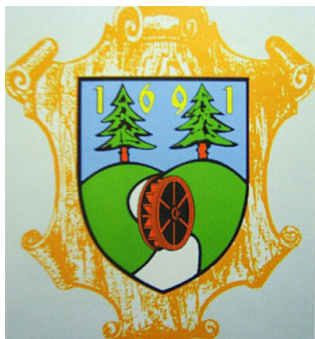
Obr.46: Vlajka Albrechtic v Jizerských horách

Obec odeslala svou žádost o obecní symboly v září 2004, nicméně znak musel být po poradě Stanislava Kasíka s odborníkem z Podvýboru prof. Palátem přepracován tak, aby se stříbrný zvýšený hrot dotýkal horního okraje štítu (předtím byl snížený). Nově zpracovaným znakem se zabýval Podvýbor v únoru 2005.

¹⁰¹ Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (APSP ČR), Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Albrechtice v Jizerských horách (1).

DESNÁ

Znak:¹⁰² V modrém štítě dva smrky přirozené barvy provázené rozděleným zlatým letopočtem 1691 a vyrůstající ze dvou zvýšených zelených návrší, mezi nimi vytéká stříbrná řeka na mlýnské kolo přirozené barvy.

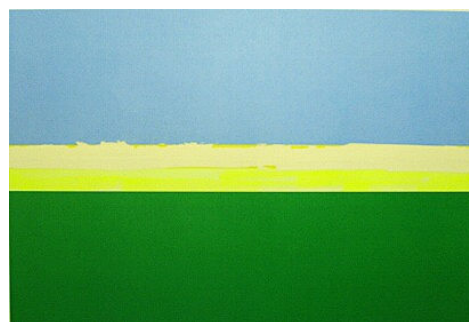
Obr.47: Znak města Desná

Vlajka: List tvoří čtyři vodorovné pruhy, modrý, bílý, žlutý a zelený, v poměru 6:1:1:6. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Desná byla založena roku 1691 a měla být podle své vrchnosti nazývána Desfoursdorf.¹⁰³ To se však neujalo, a tak se ves nazývala podle říčky Bílé Desné Dessendorf. Roku 1913 byla ves povýšena na městys a roku 1968

dokonce na město. V obci je tradiční sklářská a textilní výroba.

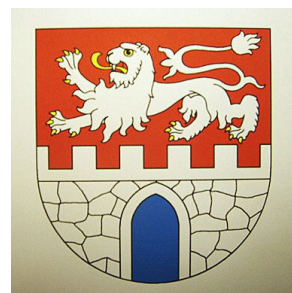
Obec získala znak po povýšení na městys, nicméně panovaly nepřesnosti ohledně barevnosti. Odborný člen Podvýboru PhDr. Karel Müller obci poradil, aby zůstala u stejné barevnosti, která je uvedena v Čarkově práci¹⁰⁴ a aby vlajka byla jednoduchá. Obec nakonec svůj návrh znaku a vlajky poslala v dubnu 2005, v květnu musely být ve vlajce přehozeny bílý a žlutý pruh a takové symboly už Podvýbor odsouhlasil. Autorem vlajky je Jan Tejkal.

Obr.48: Vlajka města Desná

FRÝDŠTEJN

Znak:¹⁰⁵ V červeném štítě nad stříbrnou hradbou z kyklopských kamenů s modrou gotickou branou s cimbuřím vykračující stříbrný lev se zlatou zbrojí.

Obr.49: Znak obce Frýdštejn

¹⁰² APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Město Desná (6A).

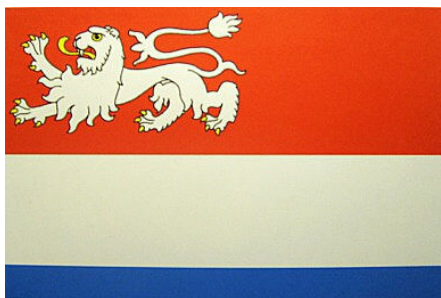
¹⁰³ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. A – G*, Praha 1996, s. 646.

¹⁰⁴ Jiří ČAREK, *Městské znaky v českých zemích*, Praha 1985, s. 119. Na stříbrném štítě vytéká mezi dvěma černými, do poloviny štítu sahajícími pahorky modrý potok, který se v patě štítu obrací doprava. Potok pohání stříbrné mlýnské kolo se šesti loukotěmi. Na každém pahorku vyrůstá v horní polovině štítu zelený smrk. Mezi vrcholky stromů je rozdělen černý letopočet 1-69-1.

¹⁰⁵ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Frýdštejn (9).

Vlajka: List tvoří tři vodorovné pruhy, červený, bílý a modrý, v poměru 4:3:1. V žerďové polovině červeného pruhu bílý vykračující lev se žlutou zbrojí. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Z roku 1385 pochází nepřímá zmínka o místním hradu. Ves v podhradí se jmenovala Zásada (Zásadka). Hrad je ale podle výzkumů starší, nejspíše z přelomu 13. a 14. století, byl založen Markvartici. V roce 1406 vlastní hrad Bohuš a Vaněk z Kováně.

Obr.50: Vlajka obce Frýdštejn

Pak se majitelé střídají, až v roce 1540 získává Frýdštejn Jan z Vartenberka. Roku 1547 byl hrad konfiskován a poté spojen s českodubským panstvím Jana z Oppersdorfu. Roku 1591 jej získávají Smiřičtí, poté je hrad v majetku Albrechta z Valdštejna. Po jeho smrti získává Frýdštejn rod Isolani, po jejich vymření je hrad v držení kláštera

sv. Jakuba ve Vídni, aby nakonec připadl roku 1820 Rohanům.

Obec je v těsném svazku s hradem. Proto se ve znaku obce objevuje v červeném poli markvartický stříbrný lev a také kyklopská hradba upomínající na hrad. Gotická brána odkazuje na dobu vzniku hradu a nejspíše i vsi. Červeno-stříbrná barevnost štítu je reminiscencí na erby majitelů hradu a vsi, Oppersdorfů a Rohanů. Autorem obecních symbolů je Stanislav Kasík.

Žádost obce schválení znaku a vlajky byla poslána v lednu 2004 a Podvýbor se jí zabýval v únoru téhož roku.

JANOV NAD NISOU

Vlajka:¹⁰⁶ List tvoří tři svislé pruhy, černý, prostřední tvořený sedmi vodorovnými pruhy střídavě žlutými a modrými vlnitými se dvěma vrcholy a třemi prohlubněmi v poměru 7:1:1:1:1:1:2 a modrý. V černém pruhu bílé sklářské kleště, v horní polovině prostředního pruhu černé lopatkové kolo. V modrém pruhu na bílém návrší bílá věž s černými dveřmi, černým oknem v prvním a druhém patře, třemi černými okny ve třetím patře a červenou valbovou střechou. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

¹⁰⁶ APSP ČR, Sběrka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Janov nad Nisou (14A).

Janov nad Nisou byl založen roku 1630 a své jméno získal nejspíše podle kaple sv. Jana Křtitele.¹⁰⁷ Obec byla roku 1909 povýšena na městečko, roku 1920 dokonce na město, které získalo svůj znak roku 1928. Janov nad Nisou tvoří čtyři osady; Janov, Hrabětice, Hraničná a Loučná nad Nisou. Obec při svém založení ležela na rozhraní libereckého a maloskalského panství (od roku 1698 panství Hrubý Rohozec). Tradičně se obyvatelé živili sklářstvím a textilní výrobou. Vlajku vytvořil Jan Tejkal.

Obr.51: Vlajka obce Janov nad Nisou

V dubnu 2005 se obec o návrzích vypracovaných Janem Tejkalem radila s odborným členem Podvýboru PhDr. Karlem Müllerem. Doporučil obci nejjednodušší variantu. Obec jeho doporučení neakceptovala a odeslala v září 2005 návrh, který v maximální míře obsahuje znakové figury. V říjnu je tento návrh Podvýborem odmítnut kvůli barevné disproporci mezi černými smrky na návrší na modrém pozadí (byť historické). V prosinci obec zasílá návrh již bez černých smrků a ten je Podvýborem přijat v únoru 2006.

JENIŠOVICE

Znak:¹⁰⁸ V modro-stříbrně polceném štítě vpravo na zeleném návrší stříbrné

Obr.52: Znak obce Jenišovice

průčelí kostela s věží s obloukovými dveřmi a dvěma okny nad sebou, čtvercovým a obdélníkovým, vše černé, a s červenou střechou zakončenou zlatou makovicí s křížkem, levé pole poseto vztyčenými zelenými lipovými listy.

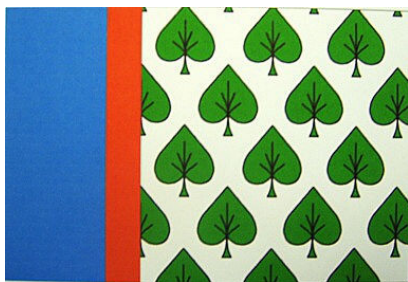
Vlajka: List tvoří tři svislé pruhy, modrý, červený a bílý posetý vztyčenými zelenými lipovými listy, v poměru 3:1:8. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obec má dvě části, Jenišovice a Odolenovice. V listině datované 1143–8 jsou Jenišovice majetkem premonstrátů na Strahově. Později přechází na cisterciáky z Hradiště. Roku 1437 se stávají majetkem Hynka z Valdštejna (pod panstvím Malá Skála). Vartenberkové Jenišovice získávají roku 1536. Po Bílé hoře

¹⁰⁷ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. H-Kole*, Praha 1997, s. 563.

¹⁰⁸ APSP ČR, *Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006*, složka Obec Jenišovice (14C).

je ves majetkem Albrechta z Valdštejna, který ji prodává svému generálovi Mikuláši z Desfours. Od roku 1612 jsou Odolenovice součástí rohozeckého panství.

Obr.53: Vlajka obce Jenišovice

Polcení štítu naznačuje dvě části obce. Průčelí kostela ve znaku je inspirováno kostelem sv. Jiří v Jenišovicích. Pole poseté lipovými listy odkazuje na lípy v okolí kostela. Autorem znaku i vlajky je Stanislav Kasík.

Obec zaslala žádost o udělení znaku a vlajky v červnu 2005 a Podvýbor ji projednal v září 2005.

KOBEROVY

Znak:¹⁰⁹ V zeleno-červeně polceném štítě pod černou hlavou s osmi (3,2,3) srdíčky kalich s hostií, vše zlaté.

Vlajka: List tvoří dva vodorovné pruhy, černý a červeno-zeleně polcený. V černém pruhu osm srdíček (3,2,3), uprostřed dolního pruhu kalich s hostií, vše žluté. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

První zmínka o vsi pochází z roku 1411, kdy Petr

Obr.54: Znak obce Koberovy

Obr.55: Vlajka obce Koberovy

Čúch ze Zásady daroval platy v Návarově a v „Kobyře“ křižovníkům svatomářským. Koberovy tvoří osm osad; Vráť je zmíněna už roku 1322, Michovka roku 1323, Zbirohy roku 1390, Hamštejn roku 1411, Besedice roku 1454, Chloudov roku 1543, Prosíčka 1615. Koberovy patřily nejspíše k panství Návarov, poté je získali Vartenberkové. Po

vlně konfiskací po roce 1620 jsou majetkem Albrechta z Valdštejna a nakonec se stávají majetkem Desfoursů.

Černá hlava štítu se zlatými srdíčky upomíná na klenot erbu Vartenberků (žluté a černé orlí křídlo poseté zlatými srdíčky). Počet srdíček je stejný jako počet osad tvořící obec. Kalich s hostií je atributem sv. Barbory, která je patronkou horníků. Hornictví železné rudy má v obci tradici. Kalich také upozorňuje na lokalitu v obci, skalní bludiště u Besedic, které bylo úkrytem Českých bratří. Červeno-zelené polcení

¹⁰⁹ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Koberovy (17A).

značí hornickou činnost (či mučednictví sv. Barbory) a okolní hory a lesy. Znak i vlajka pochází z autorské dílny Stanislava Kasíka.

Obec odeslala žádost o obecní symboly v dubnu 2003 a Podvýbor se jí zabýval v září téhož roku.

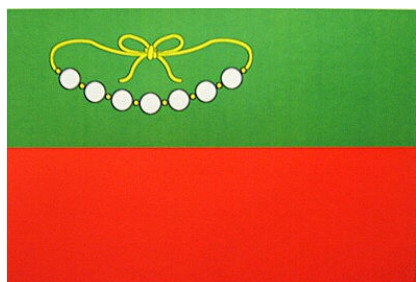
PĚNČÍN

Znak:¹¹⁰ v červeném štítě na zeleném návrší zlatá sklářská pec ve stříbrném stavení s modrým kvádrovaným soklem, zelenou střechou s modrou nástavbou krytou zelenou stříškou, dvěma okny a dvěma komíny po stranách. V návrší náhrdelník se sedmi stříbrnými perlami na zlaté, nahoře zavázané šňůře.

Obr.56: Znak obce Pěnčín

Vlajka: List tvoří dva vodorovné pruhy, zelený a červený. V žerďové a střední části zeleného pruhu náhrdelník se sedmi bílými perlami na žluté, nahoře zavázané šňůře. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obr.57: Vlajka obce Pěnčín

V roce 1538 je ves v majetku Jana z Vartenberka. Poté krátce patří Smiřickým, aby se opět vrátila Vartenberkům. Po vlně konfiskací maloskalské panství připadá Albrechtovi z Valdštejna. V roce 1623 je však již majetkem Desfoursů. Obec tvoří sedm osad; Pěnčín, Jistebsko, Huť, Alšovice, Bratříkov, Krásná, Černá Studnice.

Sklářská pec symbolizuje vsi Huť a Krásná, mačkárna skla představuje osady Jistebsko, Huť a Pěnčín, šňůrka s korály je symbolem zpracování lnu v Alšovicích a zelená břidlicová střecha ukazuje na břidlicová naleziště v Alšovicích a Bratříkově. Zelená barva představuje zemědělství a zpracování dřeva, červená teplotu při zpracování skla. Sedm korálů je sedm osad.

Schvalování podoby znaku a vlajky bylo v Pěncíně složitou záležitostí. Obec totiž tvoří sedm původně samostatných vesnic. Dva roky se obecní zastupitelé radili o návrzích, dokonce proběhlo veřejné posouzení návrhů místními občany. V září 2003 poslala obec svůj vybraný návrh, vytvořený soukromým badatelem Vladimírem M. L. Novotným, Podvýboru pro heraldiku a vexilologii. Ten však návrh zamítá, neboť

¹¹⁰ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Pěnčín (32A).

vyobrazení je naturalistické a ne heraldické. Starosta je stanoviskem Podvýboru rozhořčen, adresuje mu výtku, že „znak a prapor má symbolizovat danou obec bez ohledu na to, jestli se vám symboly líbí“. Dále si stěžuje, že zamítavé stanovisko přišlo, ale již předtím nabízeli různí heraldici obci, že vytvoří nové symboly. Starosta se domnívá, že znak je velmi heraldický. Opětovně zaslaný návrh Podvýboru opět zamítá. Starosta Pěňčina trvá na svém, předsedkyně Podvýboru mu doporučuje, aby návrh konzultoval s odborníkem PhDr. Karlem Müllerem. Nakonec byl návrh znaku i vlajky přepracován a Podvýbor ho odsouhlasil v únoru 2006.

Případ Pěňčina je do velké míry výjimečný, protože starosta obce, který není heraldickým odborníkem, odmítal velmi dlouho dobře míněné rady Podvýboru. Dokonce Podvýbor obviňoval z dohazování zakázek heraldikům. Proto trvalo schvalování obecních symbolů neúměrně dlouho.

PLAVY

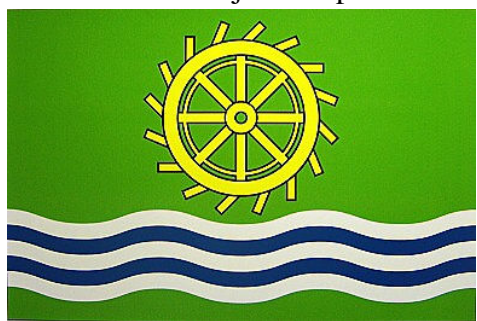
Znak:¹¹¹ V zeleném štítě zlaté mlýnské kolo, pod ním stříbrné vlnité břevno se dvěma modrými vlnitými břevny.

Vlajka: List tvoří sedm vodorovných pruhů, zelený, vlnitý bílý, vlnitý modrý, vlnitý bílý, vlnitý modrý, vlnitý bílý a zvlněný zelený, v poměru 11:1:1:1:1:1:4. Uprostřed horního zeleného pruhu žluté mlýnské kolo. Vlnité pruhy mají dva vrcholy a tři prohlubně. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obr.58: Znak obce Plavy

V 17. století je v katastru dnešní obce Plavy vzpomínán Haratický mlýn. Obec se však začala rozvíjet až s příchodem průmyslové revoluce, kdy se v obci koncentrovala textilní výroba.

Obr.59: Vlajka obce Plavy

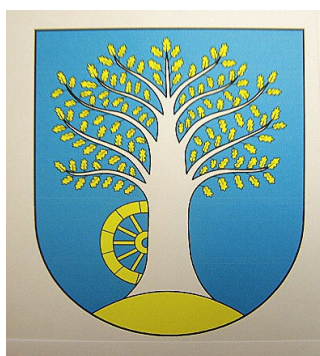
Zelená dominantní barva štítu symbolizuje okolní krásnou přírodu, lesy a louky, a rovněž zemědělskou výrobu, která byla pro obec dominantní do poloviny 19. století. Zlaté mlýnské kolo představuje rýžování zlata na řece Kamenici, popřípadě je symbolem Haratického mlýna. Vlnité břevno poukazuje na řeku Kamenici a její přítoky, které hrály velkou roli při provozu mlýna a později v textilním průmyslu.

¹¹¹ APSP ČR, Sbírká udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Plavy (33).

Obec o udělení znaku a vlajky žádala už v roce 2004, nicméně její návrh obecních symbolů Podvýbor odmítl. V návrhu bylo hned několik vad, zejména neheraldicky hnědé mlýnské kolo a původní modré břevno se dvěma stříbrnými břevny, které zapříčinilo, že byla barva na barvě (zelený štít a modré břevno). Podvýbor doporučil obrátit pořadí břevna a tento závěr odeslal v březnu 2005 obci. Autorka Kamila Housová Mizerová znak i vlajku přepracovala a jejich opravené verze byly zaslány Podvýboru v dubnu 2005. Ten v květnu téhož roku znak i vlajku schválil.

RÁDLO

Znak:¹¹² V modrém štítě na zlatém návrší stříbrný dub se zlatými listy, z jehož kmene vyniká vpravo půl zlatého vozového kola.

Obr.60: Znak obce Rádlo

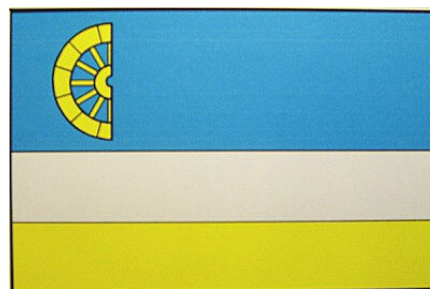
Vlajka: List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, bílý a žlutý, v poměru 2:1:1. V žerďové části modrého pruhu půl žlutého vozového kola obloukem k žerdi. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

O vsi Rádlo poprvé slyšíme roku 1419, kdy byla prodána Jindřichovi z Valdštejna.¹¹³ Osady Milíře a Dobrá Voda, které jsou k obci přidružené, jsou zmiňovány až v 17. století. Před rokem 1848 patřila ves Rádlo k panství Svijany,

Milíře však nikoli. Obyvatelé se tu živili zemědělstvím, tkalcovstvím a povoznictvím. V katastru obce bylo také několik mlýnů. V roce 1890 získalo Rádlo železniční zastávku. Do roku 1945 bylo obyvatelstvo vesměs německé.

Stříbrný dub symbolizuje okolní dubové lesy. Zlaté vozové kolo je reminiscencí na tradici povoznictví. Znak obce vychází z neoficiálně tradovaného znaku obce, který byl užíván.

Obec požádala Podvýbor o schválení nových obecních symbolů v prosinci 2003, v únoru 2004 je ale žádost zamítnuta kvůli stříbrnému lemu znaku, který je podle Podvýboru neopodstatněný. Už v březnu obec zaslala opravené návrhy, které jsou schváleny na zasedání Podvýboru v květnu 2004.

Obr.61: Vlajka obce Rádlo

¹¹² APSP ČR, Sběrka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Rádlo (37A).

¹¹³ <http://www.radlo.cz/historie-obce/> [12. 11. 2007].

ZÁSADA

Znak:¹¹⁴ V zeleno-červeně polceném štítě vpravo zlatý pes ve skoku s červenou

Obr.62: Znak městysu
Zásada

zbrojí, vlevo zlatá berla mezi zkříženými stříbrnými ostrvemi se čtyřmi (2+2) odvrácenými suky.

Vlajka: List tvoří čtyři svislé pruhy, žlutý, zelený, červený a bílý, v poměru 1:2:2:1. V zeleném pruhu žlutý pes ve skoku s červenou zbrojí, v červeném pruhu žlutá berla mezi zkříženými bílými ostrvemi se čtyřmi (2+2) odvrácenými suky. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Ves je vzpomínána od 2. poloviny 14. století. Jan Čúch ze Zásady byl oblíbencem českého krále Václava IV.. Roku 1397 získal Jan hrad Návarov, k jehož panství ves náležela až po zániku patrimoniální správy. Po husitských válkách Jan o panství přišel, ale ve čtyřicátých letech se jej zase ujímá s pomocí Jiřího z Poděbrad. Janova dcera ale majetek definitivně ztrácí. Roku 1515 panství kupuje Zikmund ze Smřic, který panství vedl k hospodářské prosperitě. V roce 1622 se stává majetkem Albrechta z Valdštejna, který jej roku 1627 podstupuje vdově po Petru Lamottovi z Frintropu. Po ní dědí její dcera Angelika provdaná von Nounkel a po ní synové její dcery Markéty provdané Ehrenburgové. Tento rod sídlí na Návarově až do roku 1873.

Obr.63: Vlajka městysu
Zásada

Připomínkou domácího šlechtického rodu ze Zásady je pes ve znaku obce, který byl rovněž klenotem erbu tohoto rodu. Místní kostel je zasvěcen sv. Prokopovi, jehož atributem je pastýřská hůl, ve znaku zlatá berla. V červeném poli zkřížené stříbrné ostrve jsou inspirovány erbem rodu hrabat z Ehrenburgu.

Již v květnu 1993 obec žádá, aby jí byl schválen obecní znak shodný s tím, který Čúchovi ze Zásady udělil Václav IV. ve 14. století. To je zamítnuto v červnu a obci je doporučeno, aby vyhledala heraldického odborníka. Zásada nakonec zasílá Podvýboru návrhy z dílny M. J. V. Pavlů až v září 2004. V prosinci téhož roku jsou znak i vlajka Podvýborem schváleny. Oproti ostatním obcím zastupitelům Zásady trvalo velmi dlouho, než poslali opravené návrhy.

¹¹⁴ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Zásada (58A).

ZLATÁ OLEŠNICE

Znak:¹¹⁵ Ve zlato-zeleně polceném štítě dole stříbrné modře lemované břevno. Vpravo doleva položená černá olšová větévka se dvěma jehnědami, třemi šiškami a nahoře zeleným listem. Vlevo stříbrný kostel vpravo s věží, se dvěma černými okny nad sebou, obloukovým a kulatým, červenou bání zakončenou černým křížkem. Loď se sakristií, dveřmi a třemi obloukovými okny, vše černé s červenou valbovou střechou zakončenou černým sanktusníkem.

Obr.64: Znak obce Zlatá Olešnice

Vlajka: List tvoří žlutý žerďový pruh široký třetinu délky listu a zelené pole, přes které jsou položeny tři

Obr.65: Vlajka obce Zlatá Olešnice

vodorovné vlnité pruhy modrý, bílý a modrý vycházející ze třinácté, čtrnácté a patnácté šestnáctiny žerďového okraje listu. Ve žlutém pruhu k vlajčímu okraji položená černá olšová větévka se dvěma jehnědami, třemi šiškami a nahoře zeleným listem. V zeleném poli bílý kostel vpravo s věží, se dvěma černými okny nad sebou, obloukovým a kulatým, červenou bání zakončenou černým křížkem. Loď se sakristií, dveřmi a třemi obloukovými okny, vše černé, s červenou valbovou střechou zakončenou černým sanktusníkem. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Obec leží v širokém údolí potoka Zlatník. První zmínka o vsi Olešnice pochází z roku 1374, od roku 1398 je známá jako Zlatá Olešnice podle rýžování zlata, které trvalo až do 17. století. Obyvatelstvo se živilo převážně zemědělstvím. Dominantou obce je barokní kostel sv. Martina, který byl postaven v druhé polovině 18. století.

Zlatá v polceném štítě představuje jméno obce a rýžování zlata, zelená zase okolní přírodu a zemědělství. Olšová větévka upomíná na název obce a na olšiny v okolí potoka. Kostel je stylizovanou podobou místní barokní dominanty. Autorkou znaku a vlajky je Kamila Housová Mizerová.

Obec podala žádost o přidělení znaku a vlajky v únoru 2005 a ten samý měsíc byly přiložené návrhy schváleny Podvýborem.

¹¹⁵ APSP ČR, Sbírka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, složka Obec Zlatá Olešnice (59).

3. 2. 2 Symbolika obecních znaků obcí okresu Jablonec nad Nisou

Podobně jako u okresu Liberec, i u obcí jabloneckého okresu do jisté míry hraje roli heraldická tradice. I dřívější znaky měst a městeček tohoto okresu upřednostňovaly obrazy z přírody v okolí. Je zajímavé, že se více než dříve objevují v náplni znaků a vlajek stavby, dominanty obce. Oproti dřívější symbolice se také častěji užívá reminiscence na zaměstnání obyvatel.

Přírodní podmínky: Obce okresu Jablonec nad Nisou oproti těm libereckým upřednostňují symboly přírodního prostředí.

- Řeky a potoky (Plavy, Zlatá Olešnice)
- Památné stromy (Jenišovice)
- Poloha a přírodní podmínky obce (Albrechtice v Jizerských horách, Desná, Jiřetín pod Bukovou, Josefův Důl, Rádlo)
- A jiné

Stavby: Častěji než na Liberecku se objevují v náplni znaků stavby. Většinou jsou to dominanty obce.

- Kostel (Jenišovice, Zlatá Olešnice)
- Hrad (Frýdštejn)
- Věž (Janov nad Nisou)
- A jiné

Hlavní zaměstnání obyvatel: Je také častým námětem, který tvůrci symbolů používají.

Jablonecko je hospodářsky méně rozmanité než Liberecko.

- Sklářství (Albrechtice v Jizerských horách, Janov nad Nisou, Pěnčín)
- Zpracování železné rudy (Koberovy, Velké Hamry)
- Pověznicví (Rádlo)
- A jiné

Znaky mluvící: Objevují se rovněž i na Jablonecku. Jedná se například o obce Pulečný, Velké Hamry a Zlatá Olešnice.

Pán města: Symboly feudálních vlastníků nejsou na Jablonecku příliš časté.

- Desfoursové (Jiřetín pod Bukovou)
- Vartenberkové (Koberovy)
- Markvarticové (Frýdštejn)
- ze Zásady (Zásada)
- Ehrenburgové (Zásada)

Světcí a patroni: Nové symboly na Jablonecku málo obsahují atributy světců a patronů. Ve znaku Zásady se objevuje pastýřská hůl sv. Prokopa, patrona místního kostela. Reminiscence historické události: Podobně jako u obcí okresu Liberec se objevuje málokdy. Ve znaku Desné se nachází letopočet založení obce a znak obce Koberovy upozorňuje na pobyt Českých bratří ve skalním městě u Besedic.

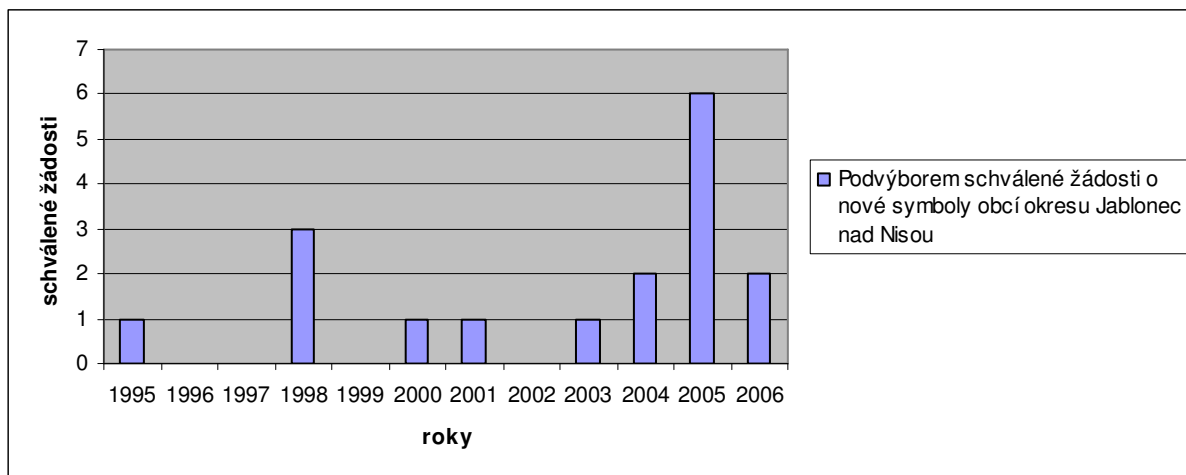
3. 2. 3 Autoři obecních znaků a vlajek obcí okresu Jablonec n. N.

U obcí okresu Jablonec nad Nisou je skladba autorů pestřejší než u okresu Liberec. Ze sedmnácti obcí jich devět svěřilo tvorbu obecních symbolů Stanislavu Kasíkovi, zkušenému heraldikovi z Roudnice nad Labem (heraldická kancelář Dauphin). M. J. V. Pavlů, heraldik ze Zlína, vytvořil pouze znak a vlajku Zásady. Jan Tejkal je autorem vlajek Janova nad Nisou a Desné. Obce Plavy a Zlatá Olešnice mají symboly z dílny Kamily Housové Mizerové, která vystudovala Vysokou školu umělecko-průmyslovou v Praze. Zabývá se užitým uměním. Znak města Velké Hamry navrhl Ivan Elyjiw z pražské genealogicko-heraldické agentury ERRa) a znak a vlajku obce Pěnčína Vladimír M. L. Novotný, soukromý badatel žijící v obci. Některé obce autory obecních symbolů neuvádějí (například Rádlo).

3. 2. 4 Časový průběh udělování nových obecních symbolů okresu Jablonec n. N.

Podobně jako obce okresu Liberec, i ty jablonecké žádaly po roce 1990 o nové symboly. Již v roce 1993 žádal městys Zásada o udělení obecního znaku, neúspěšně. První schválenou žádost podalo město Velké Hamry v roce 1994. Od té doby evidujeme podobně jako u obcí okresu Liberec velký nárůst zájmu o obecní symboly.

Graf 2: Schválené žádosti o nové symboly obcí okresu Jablonec nad Nisou Podvýborem pro heraldiku a vexilologii po roce 1990¹¹⁶

V prvních letech platnosti zákona č. 367/1990 Sb. se obce okresu Jablonec nad Nisou o udělování obecních symbolů moc nezajímají. V roce 1998 vidíme první menší vlnu žádostí, které Podvýbor schválil. Jde o dvě sousední obce, Josefův Důl a Jiřetín pod Bukovou, společně s Pulečným. V roce 2005 se objevuje velký nárůst schválených žádostí. Jde především o obce na Tanvaldsku.

¹¹⁶ V letech 1990 – 1994 nebyla schválena žádná žádost o obecní symboly z okresu Jablonec nad Nisou.

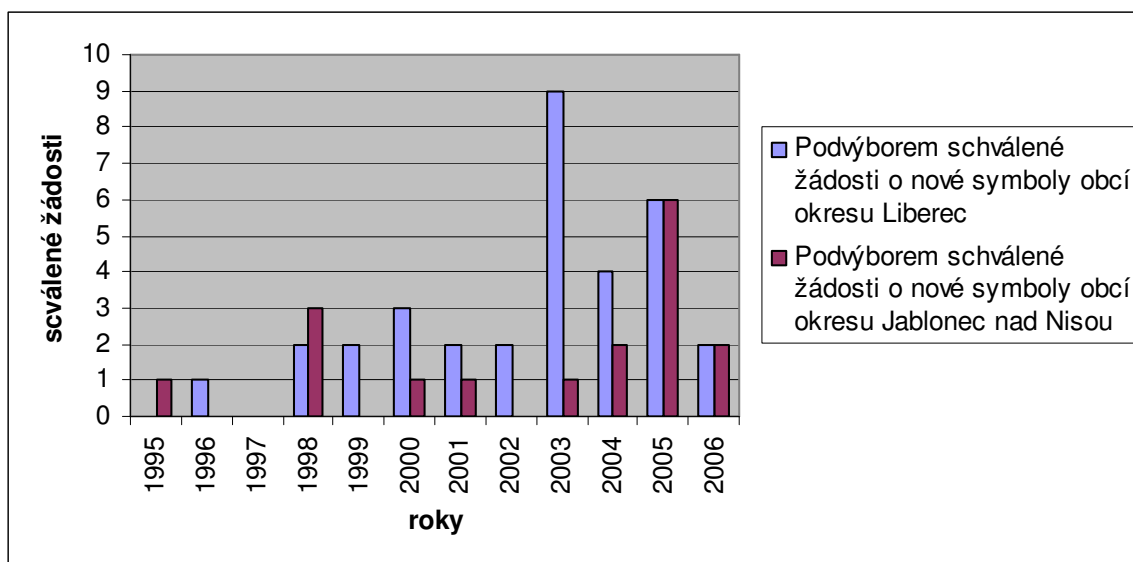
4. Závěr

Okresy Liberec a Jablonec nad Nisou se v mnohém podobají. Jejich přírodní prostředí tvoří převážně horský a lesní terén, jejich historie si je v mnohém podobná a někde se překrývá. Tím, že jsou oba součástí Libereckého kraje, jsou provázány dodnes.

Jejich komunální heraldika vykazuje jisté shodné rysy. Především obce okresu spojují autoři obecních znaků a vlajek (Stanislav Kasík, M. J. V. Pavlů, Jan Tejkal). Oba okresy kladou velkou důležitost na své okolí, které se často objevuje v obecních symbolech, ačkoli u jabloneckých obcí je tato tendence větší.

Ale existují i odlišné rysy komunální heraldiky těchto okresů. Zatímco symboly obcí okresu Liberec upřednostňují znamení pána města, jablonecké obce nikoli. Obce jabloneckého okresu mají častěji problémy se schválením obecních symbolů, protože častěji volí cestu zvolení autora s menšími zkušenostmi. Někdy k problémům rovněž vede složitost zvolených figur.

Graf 3: Srovnání počtu schválených žádostí o nové symboly Podvýborem pro heraldiku a vexilologii obcí okresů Liberec a Jablonec nad Nisou po roce 1990

Z tohoto grafu vidíme, že zájem o nové symboly začal pozvolně u obcí obou okresů. Velká vlna zájmu nastupuje u libereckých obcí dříve, již v roce 2003. Vzhledem k tomu, že okres Liberec má 59 obcí a Jablonec nad Nisou pouze 34, lze říci, že velké množství schválených žádostí pro okres Jablonec nad Nisou představuje rok 2005.

Jablonecké obce se zase o komunální heraldiku začaly zajímat již v roce 1993 (Zásada), liberecké o dva roky později (Nové Město pod Smrkem).

Lze předpokládat, že rozkvět komunální heraldiky bude pokračovat. V obou okresech je velké množství obcí, které si ještě o znak a vlajku nepožádalo. A každá obec je pyšná na svou samostatnost, kterou může dát najevo právě obecními symboly.

Komunální heraldika je oborem s řadou specifik. Samotný zákon nedává odpověď na to, jak symboly tvořit a jak o ně žádat. Celý proces ve své složitosti tvoří řada milníků, které mohou schvalování obecního znaku a vlajky zdržet. Co z bádání jednoznačně vyplývá, je, že největší problémy vznikají při špatné komunikaci. Obecní zastupitelstvo není sborem odborníků a je jen na něm, aby si k tvorbě návrhů nějakého pozval. Rovněž není na škodu návrhy poslat k posouzení některému členu Podvýboru, čímž se zabrání zdlouhavému vyjednávání.

Heraldika je umění i věda. Spojuje fantazii a realitu, skutečnost i minulost, odborníky i laiky. Obecní heraldika je fascinující fenomén, který se znovu probudil v roce 1990 a trvá dodnes. Proces tvorby i následného schvalování přináší hodně odpovědí, ale i řadu otázek. Jedná se o trvalé symboly, nebo se brzy dočkáme toho, že obce budou znak a vlajku měnit (jako Vratislavice nad Nisou)? Obohatí komunální heraldika a vexilologie odborné názvosloví?

Na tyto otázky nám může dát odpověď pouze budoucnost. Je však na odbornících, aby tuto problematiku hlouběji zkoumali a pokusili se o její evidenci a zveřejnění obecních symbolů v jejich úplnosti. Na to je potřeba dost peněz a hodně nadšení. Naše komunální heraldika a vexilologie si to však zaslouží.

5. Seznam pramenů a literatury

Prameny

- Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, Zápis z jednání Podvýboru pro heraldiku, 1. schůze, 7. listopadu 1996
- Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, Zápis z jednání Podvýboru pro heraldiku, 2. schůze, 5. prosince 1996
- Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, Zápis z jednání Podvýboru pro heraldiku a vexilologii, 17. schůze, 12. prosince 2001
- Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, Zápis z jednání Podvýboru pro heraldiku a vexilologii, 18. schůze, 13. února 2002
- Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, Zápis z jednání Podvýboru pro heraldiku a vexilologii, 19. schůze, 27. března 2002
- Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, Sběrka udělených znaků a vlajek obcím a městům 1991 – 2006, jednotlivé složky

Literatura

- AUGUSTIN, Josef: Velká encyklopedie měst a obcí ČR, Sokolov 2001
- BUBEN, Milan: Encyklopedie heraldiky, Praha 1994
- ČAREK, Jiří: Městské znaky v českých zemích, Praha 1985
- CHOCHOLOUŠKOVÁ, Hana: Nové městské a obecní znaky okresu Liberec, Fontes Nissae II/2001, s. 167 – 181
- JELÍNEK, František: Vratislavické vzpomínání. Historie od počátku do XX. století, Liberec 2000
- KARTOUS, Peter – VRTEL, Ladislav: Heraldický register Slovenskej republiky 1, Martin 2000
- KAŠPAR, Jan: Nové městské a obecní znaky okresu Jablonec nad Nisou, Fontes Nissae III/2002, s. 169 – 187.
- KOUDELKA, Zdeněk – ONDRUŠ, Radek – PRŮCHA, Petr: Zákon o obcích (obecní zřízení). Komentář, Praha 2005³, s. 95 – 96
- KREJČÍKOVÁ, Jarmila – KREJČÍK, Tomáš: Základy heraldiky, genealogie a sfragistiky, Praha 1987
- KUČA, Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. H – Kole, Praha 1997

- KUČA, Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Ml – Pan, Praha 2000
- KUČA, Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. A – G, Praha 1996
- MIKULE, Stanislav: Komunální heraldika v českých zemích 1848 – 1918, Genealogické a heraldické informace IX, 2004, s. 42 – 67
- MÜLLER, Karel: Současný stav a úkoly naší obecní (komunální) heraldiky II, in: Heraldica viva II., Pardubice 2002, s. 7 – 13
- PÍCHA, František: Komunální znaky v časopise Veřejná správa, Genealogické a heraldické informace XI, 2006, s. 105 – 116
- RUDA, Vladimír a kol.: *Znaky severočeských měst*, Most 1970

Internetové zdroje

- <http://web.uhk.cz/cvp/skripta/vexilolo.htm> [16. 11. 2007]
- http://www.mvcr.cz/casopisy/s/1999/99_04/4poradna.htm [1. 12. 2006]
- http://www.mvcr.cz/casopisy/s/2002/0020/nazor_1.html [6. 12. 2006]
- <http://www.obnova.sk/clanok2145.html> [16. 11. 2007]
- <http://www.zbyneknovotny.cz/nf/a.asp?a=2004139&p=p&db=100> [15. 12. 2006]
- <http://www.radlo.cz/historie-obce/> [12. 11. 2007]